

SAVONIA

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

SUKEVAN VANKILAN TEATERIPROJEKTI

Tutkimus vankien ja työntekijöiden kokemuksista

TEKIJÄT: Jenni Iivanainen
Tiia Pitkänen

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma Sosionomin tutkinto-ohjelma	
Työn tekijä(t) Jenni Iivanainen ja Tiia Pitkänen	
Työn nimi Sukevan vankilan teatteriprojekti - Tutkimus vankien ja työntekijöiden kokemuksista	
Päiväys 25.4.2019	Sivumäärä/Liitteet 47/4
Ohjaaja(t) Johanna Komulainen ja Anne Waldén	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Sukevan vankila	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämä opinnäytetyö tutki vankien ja työntekijöiden kokemuksia miesten suljetussa vankilassa toteutetusta vankilateatteriprojektista. Tutkimuksen toimeksiantajana toimi Sukevan vankila. Tarkoituksena oli saada tietoa siitä miten vangit ja työntekijät ovat kokeneet projektiin osallistumisen, millaista vangin sosiaalista kuntoutumista tukevaa vaikutusta projektilla oli, sekä millaisia pitkäaikaisia vaikutuksia projektilla voi olla.</p> <p>Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Tutkimuksessa haastateltiin projektiin osallistuneita vankeja sekä projektissa mukana olleita työntekijöitä. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina kesäkuussa 2018. Haastatteluaineisto muodostui puolistrukturoiduista haastatteluista. Haastattelut nauhoitettiin jonka jälkeen ne litteroitiin sanatarkasti. Tutkimusmateriaali analysoitiin aineistolähtöisesti.</p> <p>Vankilateatteritoiminnan avulla pyritään vahvistamaan vankien itsetuntemusta, ryhmässä toimimista, omaehtoista kuntoutumista sekä valmistautumista vapauteen. Projektien avulla voidaan kehittää itseilmaisua sekä tunteiden käsittelyä. Toimintaan mukaan on saatu aktivoitua myös niitä vankeja, jotka eivät ole aikaisemmin vankilassa osallistuneet ryhmätoimintaan. Suomessa vankilateatteritoiminta käynnistyi vuonna 2008 Taittuu ry:n toimesta, heidän ollessa ensimmäinen taho joka sitä järjestää.</p> <p>Tutkimus osoitti vankien ja työntekijöiden kokeneen vankilateatterin hyväksi kokemukseksi Sukevan vankilassa. Vankien vastauksissa korostui sosiaalisten taitojen ja itsetuntemuksen lisääntyminen sekä ryhmätoiminta ja ryhmässä vallinnut luottamus. Osa vangeista koki saaneensa projektista itselleen paljon hyviä asioita myös tulevaisuutta ajatellen. Osa piti kokemusta hyödyllisenä sekä arkea piristävänä asiana, mutta eivät kokeneet saaneensa siitä pitkäaikaisia kuntouttavia vaikutuksia. Tutkimus osoitti työntekijöiden kokeneen projektin ennen kaikkea mielenkiintoisena, mutta myös toisaalta raskaana kokemuksena. Työntekijöiden vastauksista esille nousivat ylityöt ja työn kuormittavuus, mutta toisaalta myös oman ammatillisuuden kehittäminen sekä uuden oppiminen projektin aikana.</p> <p>Saatujen tuloksien perusteella voidaan todeta että samanlainen projekti saisi tulevaisuudessakin Sukevalla kannatusta. Jatkokehittämisasiheena esitämme, millaista tukea varsinkin pitkäaikaisvangeille voisi tarjota vankilateatteriprojektin päättymisen jälkeen. Tutkimustulokset olivat yhtäläisiä Laura Menardin Vankilateatterin vaikutukset ja vaikuttavuus tutkimuksen kanssa, jossa todetaan että vangit ovat kokeneet projektin mielekkääksi sekä antoisaksi kokemukseksi.</p>	
Avainsanat sosiaalinen kuntoutuminen, ryhmätoiminta, teatteri, vangit, vankila	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Author(s) Jenni Iivanainen and Tiia Pitkänen			
Title of Thesis Study of Sukeva prison theatre – prisoners' and employees' experiences of prison theatre activity			
Date	25.4.2019	Pages/Appendices	47/4
Supervisor(s) Johanna Komulainen and Anne Waldén			
Client Organisation /Partners Sukeva prison			
<p>Abstract</p> <p>This thesis explored the experiences of prisoners and employees of a prison theater project in a closed prison. The client organization of the thesis was Sukeva Prison. The purpose of the thesis was to get information about how prisoners and employees have experienced participating in the project, what kind of impact the project had on the social rehabilitation of the prisoner, and what long-term effects the project may have.</p> <p>This thesis was a qualitative study and the interviews were structured to be individual. Prisoners and employees were interviewed in June 2018. The interviews were recorded and transcribed. The transcribed material was analyzed in a material-based manner.</p> <p>Prison theatre activity strives to strengthen prisoners' self-esteem, working group skills, self-directed rehabilitation and skills to get prepared for the release. With these productions, it is possible to develop prisoners self-expression and emotion handling skills. Also those prisoners who had not participated in group activities in Prison before were now activated along to Prison theatre activity. In Finland, Prison theatre activity started in 2008 thanks to Taittuu ry which was the first quarter that organized this kind of activity.</p> <p>The study results showed that the prisoners and employees in Sukeva Prison considered the Prison theatre experience good. Prisoners' answers emphasized increased social skills and self-esteem, also group activity and trust in the group. Some of the prisoners felt that they had got plenty of good thoughts, also for the future. Some of the prisoners thought that experience was useful and that the production brought joy to their everyday lives but they felt that production would not have long term rehabilitating effects. The study showed that the employees thought that the Prison theatre production was above all an interesting but also a very tough experience. From the employees' answers stood out working overtime and workload, but on the other hand the development of professionalism and learning from the production.</p> <p>These results show that this kind of production will get support in Sukeva Prison also in the future. A future improvement of the production could be to study what kind of support should be organized to the long term prisoners after a prison theatre production. The results were identical with Laura Menard's study Effects and effectiveness of prison theatre, which discover that prisoners experienced production as sensible and rewarding.</p>			
<p>Keywords social rehabilitation, group work, theatre, prisoners, prison</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	RIKOSSEURAAMUSLAITOKSEN TOIMINTA.....	7
2.1	Rikosseuraamuslaitos Suomessa	7
2.2	Sukevan vankila.....	7
3	VANKILATEATTERI SUOMESSA.....	9
3.1	Varhainen vankilateatteri	9
3.2	Vankilateatteri kuntouttavana toimintana.....	9
4	SOSIAALINEN KUNTOUTUMINEN.....	11
4.1	Sosiaalisen kuntoutuksen järjestäminen vankiloissa.....	11
4.2	Sosiaalipedagogiikka ja sosiokulttuurinen innostaminen.....	13
4.3	Teatteri ja sosiokulttuurinen innostaminen.....	13
4.4	Sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa	14
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	16
5.1	Tutkimusmenetelmä.....	16
5.2	Aineiston keruumenetelmä	17
5.3	Aineiston analyysimenetelmä	18
5.4	Saturaation käsite	18
6	TUTKIMUSTULOKSET	20
6.1	Vangit	20
6.2	Työntekijät	23
7	LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	28
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	31
9	POHDINTA.....	33
	LÄHTEET	35
	LIITE 1: HAASTATTELUKYSYMYKSET	40
	LIITE 2: SUOSTUMUSLOMAKE HAASTATTELUUN OSALLISTUVALLE.....	41
	LIITE 3 – ESIMERKKI VANKIEN ABSTRAHOINTIKAAVIOSTA.....	42
	LIITE 4 - ESIMERKKI HENKILÖKUNNAN ABSTRAHOINTIKAAVIOSTA.....	45

1 JOHDANTO

Maailmalla vankilateatterilla on jo pitkät juuret ja se onkin todettu vaikuttavaksi kuntoutusmuodoksi. (Taittuu ry 2019a). Suomessa ensimmäinen vankilateatteria käsittelevä tietokirja Vapauden kauhu-kirjoituksia vankilasta vapautuvien teatterista on julkaistu vuonna 2016. Kirjassa on rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön erikoistutkija dosentti Henrik Linderborgin (2016, 87) artikkeli, joka käsittelee muun muassa vankilateatterin roolia vankiloiden kuntoutuksessa. Linderborg toteaa työllä ja koulutuksella olleen jo historiallisesti keskeinen asema vankiloiden kuntoutuksessa ja Suomessa kuntouttavien toimintojen kehittyessä muita maita varovaisemmin, näin on edelleen.

Vapauden Kauhu kirjan esipuheessa Lehtonen (2016, 7-9) kuvailee vankilateatterin olevan yhteisöllisesti suuntautuneen teatterityön alalaji. Lehtonen esittelee kolme alalajia joihin sen voi jakaa. Vankilateatteri voi olla teatteria joka kertoo vankilasta, teatteria jota tehdään vankilassa sekä teatteria jonka avulla tarkastellaan oikeus- ja rikosseuraamusjärjestelmää. Näiden lisäksi myös teatteria jota tehdään riskiryhmien kanssa, voidaan kuvata vankilateatteriksi.

Teatteriprojektin merkitys korostuu vapautuvien vankien keskuudessa. Heidän sosiaalisten taitojen, vuorovaikutustaitojen sekä ryhmässätoimimisen valmiuksien korostaminen näyttäytyy heille itselleen, mutta myös heidän kanssaan työskenteleville sekä vankien läheisille ja sitä kautta koko yhteiskunnalle. Kokemuksien tutkiminen voi antaa lisää näkyvyyttä teatteriprojektin kannattavuudelle sekä pienentää vankien ja muun yhteiskunnan välistä kuilua. (Taittuu ry 2019a.)

Suomeen vankilateatteri tuli Vanajan avovankilan osaston johtajan Kaisa Tammi-Moilasen aloitteesta, hänen tutustuttuaan ulkomailla tehtyihin vankilänäytelmäproduktioihin. Ensimmäinen näytelmä Punahilkka, tehtiin yhdessä Vanajan naisvankien kanssa Hannele Martikaisen toimiessa ohjaajana. (Rikosseuraamuslaitos 2018a.) Taittuu ry:n ensimmäinen vankilateatteri-esitys tuotiin näyttämöille 2009. (Taittuu ry 2019b). Taittuu ry jatkaa edelleen tavoitteellista työtä vankilateatterin eteen ja Rikosseuraamuslaitos sekä Taittuu Ry ovatkin solmineet 2017 keväällä kolmevuotisen sopimuksen teatteritaiteen järjestämisestä. Tarkoituksena on tuottaa innovatiivisia teatteriprojekteja lisäämään vangeille mielekkäitä aktivoivia toimintoja. Toimintakulttuurin kehittäminen sekä henkilöstön ja vankien välisen vuorovaikutuksen kohentaminen kuuluvat myös toiminnalle asetettuihin tavoitteisiin. Yleisölle avoimet teatteri-esitykset edistävät toiminnan näkyväksi tekemistä ja äänen kuuluviin saamista vankilan muurien ulkopuolellekin. Teatteriprojektit huipentuvat vankien esittämään teatteri-esitykseen ja toiminnan tarkoituksena on vakiinnuttaa se osaksi vankiloiden toimintakulttuuria. Kyseiselle toiminnalle on havaittu olevan tarvetta vankiloissa vankien kokeman positiivisen vaikutuksen kautta. Toiminnan kautta vankien on mahdollista harjoittaa erilaisia kehittäviä taitoja kuten itseilmaisua, keskittymistaitoa, tunteiden käsittelyä sekä ryhmätoimintaa. Toiminnan avulla myös niitä vangeja, jotka eivät muutoin ota osaa ryhmätoimintaan on saatu aktivoitua mukaan osallistumaan. (Rikosseuraamuslaitos 2017a.)

Tämä opinnäytetyö käsittelee neljän miesvangin sekä projektiin osallistuneiden ohjaajien näkemyksiä Taittuu ry:n kanssa toteutetusta teatteriprojektista. Aiheen tutkiminen oli tärkeää, sillä vastaavasta kuntoutus- ja osallistamismuodosta ei ole Sukevan vankilalla aiemmin teetetty tutkimusta. Vankien ja heidän kanssaan lähityötä tekevien ohjaajien ja vartijoiden vastaukset kertoivat mitä ajatuksia projekti herätti ennen sen alkua ja millainen kokemus vankilateatteri kokonaisuudessaan oli. Tuloksia voidaan peilata suunnitellessa tulevaisuudessa muita vastaavia projekteja ja tutkimustuloksilla saadaan vahvistettua ennen kaikkea sitä, miten osallistujat eli vangit ovat kokeneet projektiin osallistumisen. Tutkimus antaa toimeksiantajalle tietoa siitä millainen kokemus vankilateatteri oli vankien ja työntekijöiden mielestä, millaista sosiaalista kuntoutumista tukevaa vaikutusta projektilla oli sekä saivatko vangit uusia työkaluja elämään tuomion jälkeen. Tutkimustuotos julkaistaan Rikosseuraamuslaitoksen käyttöön.

2 RIKOSSEURAAMUSLAITOKSEN TOIMINTA

2.1 Rikosseuraamuslaitos Suomessa

Kun Vankeinhoitolaitos ja Kriminaalihuoltolaitos yhdistettiin erillisistä organisaatioista yhteiseksi, aloitti Rikosseuraamuslaitos vuonna 2010 toimintansa. (Tyni 2015, 8). Rikosseuraamuslaitoksella on 26 vankilaa, joista suljettuja vankiloita on 15 ja avovankiloita 11. (Rikosseuraamuslaitos 2013.) Hämeenlinnassa on vankisairaala, Turusta löytyy vankimielisairaala, Kuopiossa ja Oulussa ovat vapauttamisyksiköt. Täytäntöönpanoyksikkö, keskushallintoyksikkö, terveydenhuoltoyksikkö ja Rikosseuraamuslaitoksen koulutuskeskus kuuluvat myös rikosseuraamuslaitoksen yksiköihin. (Tyni 2015, 8.) Vanki suorittaa tuomionsa joko suljetussa vankilassa tai avolaitoksessa, sijoittamisesta päättää arviointikeskus. Sijoittaminen avolaitokseen on mahdollista jos vangin katsotaan sopeutuvan suljettua laitosta vapaampiin oloihin. (Rikosseuraamuslaitos 2018b.) Rikosseuraamuslaitoksella on kolme täytäntöönpano- eli rikosseuraamusaluetta joita ovat: Etelä-Suomen, Länsi-Suomen sekä Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueet. (Rikosseuraamuslaitos 2019).

Rikosseuraamuslaitoksen toimintastrategiaan ja arvoihin kuuluvat ihmisarvon kunnioittaminen ja oikeudenmukaisuus. Näiden oikeuksien turvaaminen sekä ihmisten inhimillinen ja tasa-arvoinen kohtelu ohjaavat toimintaa vankilan jokapäiväisessä arjessa. Arvoihin kuuluu myös käsitys yksilön mahdollisuudesta muuttua, tukien jokaisen yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä pyrkimystä rikoksettoomaan elämään. Rikosseuraamuslaitos toimii oikeusministeriön alaisuudessa ja se huolehtii osaltaan yhteiskuntamme turvallisuudesta. Sen toimintatehtäviin kuuluu seuraamusten täytäntöönpanojärjestelmän ylläpitäminen ja pyrkimys vähentää uusintarikollisuutta. Rikosseuraamuslaitos tavoittelee myös syrjäytymiskehityksen katkaisemista, joka osaltaan ylläpitää rikollisuutta. (Rikosseuraamuslaitos 2017b; Tyni 2015, 8.)

Vankilassa ollessaan vangit ovat velvollisia osallistumaan vankilan tarjoamaan toimintaan. Laadultaan toiminta voi olla koulutusta, vankilassa suoritettavaa työtä tai muuta toimintaa. Näiden toimintojen tarkoituksena on vahvistaa vangin työkykyä tai toimintakykyä ja antaa näin hänelle valmiuksia rikoksettoomaan elämäntapaan. Päihteettömyyden tukeminen on toinen tärkeä osallistavan toiminnan tavoite. (Rikosseuraamuslaitos 2015.) Vangin omien asuintilojen siisteys sekä muiden oleskelutilojen siisteys, puhtaanapito- ja taloustöiden teko kuuluu vangin huolehdittaviin töihin vapaa-ajalla. Vapaa-aikaa voi viettää myös liikkuen tai kulttuurin parissa kirjastossa, yhdessä muiden vankien kanssa. (Vankeuslaki 2005, 7 luku, § 4.) Ulkoiluun on mahdollisuus joka päivä ja ulkoilu kestää vähintään tunnin päivässä. (Vankeuslaki 2005, 7 luku, §6).

2.2 Sukevan vankila

Sukevan vankila on perustettu vuonna 1914, aikana jolloin tarkoituksena oli kuivata suoalueita viljelysmaaksi vankityövoimaa hyödyntämällä. Alun perin Sukeva toimi Helsingin kuritushuoneen alaisena vankilasiirtolana, mutta muuttui vuonna 1919 itsehallinnolliseksi varavankilaksi. Ajan myötä Sukeva muuttui omavaraiseksi maatalousvankilaksi. (Museovirasto 2009.)

Sukevan vankila sijaitsee Pohjois-Savossa ja se on Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueeseen kuuluva laitos. Sukeva on 181-paikkainen suljettu vankila jossa vangit ovat miehiä. Vangin Sukevalle tulosta vastaa sen alueeseen kuuluva arviointikeskus. Sukevan henkilökunta muodostuu suuremmilta osin valvontatehtäviä hoitavista työntekijöistä, jonka lisäksi vankilassa on myös sosiaalityöntekijä, erityisohjaaja, opinto-ohjaaja sekä pastori. (Rikosseuraamuslaitos 2018c.)

Vangin tuomion tullessa lainvoimaiseksi tekee arviointikeskus vangille rangaistusajan suunnitelman. Tähän suunnitelmaan kirjataan muun muassa se, mihin toimintaan vanki vankilassa ollessaan sijoitetaan. Toiminta voi olla työtä tai opintojen suorittamista sekä osallistumista erilaisiin toimintaohjelmiin. Kun vangin rangaistusajan suunnitelmaa on noudatettu ja toteutettu, on mahdollista saada siirto toiseen laitokseen, poistumislupia sekä valvottu koevapaus. (Vankeuslaki 2005.4 luku 4§-8§, 3 osa 3§-4§.)

Toiminnassa jota vangeille Sukevalla tarjotaan painottuvat koulutus ja mielekäs työ sekä työnopastus ja -ohjaus. Työtoiminta vaihtoehtoina Sukevalla on puu- ja metalliteollisuus. (Rikosseuraamuslaitos, 2018d.) Vankien työtoiminnot voivat painottua myös siivous- ja keittiötöihin tai vaatehuollon pariin. Käsitöitä ja kuntoilua on mahdollista harjoittaa kahdessa erillisessä ohjatun toiminnan ryhmässä. Opinnot onnistuvat Sukevan vankilalta käsin videoteitse; opintojen laajuus voi jatkua aina peruskouluopinnoista lukiotutkintoon saakka. Oppisopimuskoulutuskin on mahdollista esimerkiksi metallialalla. (Rikosseuraamuslaitos, 2018c.)

3 VANKILATEATTERI SUOMESSA

3.1 Varhainen vankilateatteri

Vankilateatterin historiasta saatava tieto on hajanaista, eikä siitä ole tehty kronologisesti etenevää kirjaa. Aiheesta löytyvä tutkimustieto on pääosin englanniksi ja keskittyy ajallisesti viimeiseen pariin vuosikymmeneen. (Menard 2018, 23.) Theatre in Prison teoksessa kerrotaan, että jo ensimmäisten rakennettujen vankiloiden aikaan on saatu taltioitua todisteita vankilateatteritoiminnan esiintymisestä. Vuodelta 1870 olevat piirustukset ovat sisältäneet tarkkoja kuvauksia vankiloissa esiintyneistä vangeista. Toisen maailmansodan ajalta puolestaan on löydetty huomattava määrä todisteita vankilaleireillä harjoitetusta kulttuuritoiminnasta, teatteriesityksistä ja taideteoksista. Vankilaleireillä joissa päiväkin lisää elinaikaa ei ollut mikään mitätön saavutus tai tavoite, nousi oman identiteetin hetkellinen vahvistaminen taiteen avulla arvokkaaksi. Taiteen keinoin voitiin lievittää pelkoa ja tuoda edes hetkellinen kokemus vapaudesta vankeuden keskelle. Kerrotaan että taide nousi leireillä merkittävään arvoon: se toi vankeuteen kipinän toivosta, itsetuntemuksesta ja tahtoa elää. (Balfour, 2001 viittaa teoksessaan Berghaus and Wolff, 1989; Berghaus 1996; Jelavich, 1993; Solzhenitsyn, 1975).

Varhaisissa kertomuksissa vankilateatterista nostetaan esille mielenkiintoinen ristiriita. Vankilateatteri kontekstina sotii osittain vankilan hallinnollista perustehtävää vastaan. Vankilan toiminnoiksi on luettu rajoittaminen, rangaistus ja eristäminen joten vankiloihin tuleva hyvin eläväinen, räiskyvä, meluisa, hämmentävä ja jopa kaoottiseksi kuvattu vankilateatteri esiintyy ristiriitaisena paradoksina. Vankilateatterin historiassa juuri tätä ristiriitaa on haastettu, tutkittu ja tulkittu monin eri tavoin. Asiaan liittyy jatkuva tarve kulkea tiukasti rikosoikeudellisen järjestelmän ja siihen liittyvän vastarinnan välimaastossa. (Balfour 2004.)

Ymmärtääkseen vankilateatterin kannattavuuden, tulee ymmärtää oikein vankilateatterin suorituskyky, arvo ja tekemisen syyt. Vankilan rakenteet ja toimintamalli suorittamistavoitteineen määrittävät tietynlaista vastakkainasettelua vankilan ja vankilateatterin väliselle suhteelle. Kuitenkin vankilateatteri voi toimia äänitorvena monille kipeille asioille kuten oikeudenmukaisuuden esilletuonnille, se voi saada ihmiset näkemään tekemiään virheitä ja jopa pakottaa kohtaamaan käyttäytymisensä seurauksia. Näitä mahdollisia esillenousseita erityispiirteitä ja arvoja ei tule pelätä, vaan ottaa teatteri vastaan täysin erillisenä osana vankilajärjestelmästä. Parhaimmillaan teatteri voi avata silmiä näkemään kipua, olla keino paeta, esittää heijastumia jostain koetusta, olla palkitsevaa, iloista, vakavaa, viihdyttävää ja kaunista. (Thompson 2000.)

3.2 Vankilateatteri kuntouttavana toimintana

Menard (2018, 30) toteaa tutkimuksessaan, että vankilateatterin vaikutuksien tutkiminen on ollut verrattain vähäistä ja satunnaista, mutta sen uskotaan olevan osallistujille erittäin hyödyllistä. Tutkimustiedon vähäisyyden osasyysksi hän kertoo rahoittajien, vankilainstituutioiden, projekteihin osallistuneiden vankien ja teatteriammattilaisten erilaiset käsitykset siitä mikä vaikuttavuuden määrittää sekä miten vaikuttavuutta tulisi mitata.

Vankilateatteritoiminnan tarkoitus on valmistaa vankeja vapautumiseen tarjoamalla käytännön valmiuksia yhteiskunnassa toimimiseen. Omaehtoinen kuntoutuminen, itsetunnon vahvistaminen, ryhmätoiminnan harjoittelu sekä vuorovaikutustaitojen harjaannuttaminen ovat tärkeitä teatteritoiminnan tarjoamia tavoitteita. Sosiaalisten taitojen kehittäminen, vastuullisuuden opettelu joita teatteri-projektin aikana osallistujat pääsevät harjaannuttamaan, antavat heille mahdollisuuden käsitellä omien tekojen seurauksia rakentavan keinon kautta. Toiminnasta aiheutuneen positiivisen heijastusvaikutuksen on havaittu yltävän myös vankien läheisiin ja koko yhteiskuntaan. (Taittuu ry 2019a.) Teatteritoiminnan vankilassa voidaan nähdä myös edistävän yhteiskunnallista käyttäytymistä, jolla edistetään rationaalisia kognitiivisen ajattelun taitoja sekä opitaan ”oikeanlaista” käyttäytymismallia. (Balfour 2004.)

Taittuu ry on ensimmäinen vankilateatteria järjestävä taho Suomessa. Taittuu ry toimii syrjäytymistä ehkäisevästi ja tasa-arvoisen yhteiskunnan näkemystä ajatellen teatteritaiteen keinoilla. Hankkeet toteutetaan erilaisissa yhteisöissä ja laitoksissa. Yhdistys järjestää myös koulutusta ja luo verkostoja teatterintekijöistä, joille haastavissa toimintaympäristöissä toimiminen ei ole vierasta. Syrjäytymistä ehkäisevät hankkeet toteutetaan teatterin keinoin, korkeatasoisina ja taiteellisina. Taittuu ry tekee vankilateatteria pitkäjänteisellä työotteella, tinkimättä taiteellisuudesta. Taittuu ry:n vankilateatteri-toimintaa tukee Opetus- ja kulttuuriministeriö, Rikosseuraamuslaitos sekä Suomen kulttuurirahasto. (Taittuu ry 2019a.)

Vuonna 2017 aloitettiin Sukevan vankilan ensimmäinen vankilateatteriprojekti. Projektista tiedotettiin vankilaosastoille ilmoituksin sekä Taittuu ry:n Hannele Martikaisen ja Sami Sainion vierailuin. Mu-kaan lähteneet vangit osallistuivat harjoituksiin ensin vankilan tiloissa ja lopulta harjoitukset siirrettiin Kajaanin Kaupunginteatterin tiloihin, jossa projekti huipentui julkisiin esityksiin. Taittuu Ry:n järjestämissä vankilateatteriprojektien keskiössä ovat aina vangit, jotka ohjaajan avustamina tekevät käsikirjoituksen sekä näyttelevät esityksen teatteriyleisölle. (Taittuu ry 2019b). Sami Sainion ohjaaman AUVO-teatteriesityksen olivat käsikirjoittaneet ja sovittaneet koko työryhmä yhdessä. Näyttämöllä rooleissa olivat Sukevan vankilan miehet, jotka toteuttivat myös esitykseen tarvittavat rekvisiitat pääosin omilla kehoillaan. Syntynyt projekti oli nimeltään AUVO ja se kertoi tarinan bussikuski Jaakko Juhani Alakulon matkasta pohjoiseen, etsimään merkitystä omalle olemassaololleen. Jaakon ajama paikallisliikenteen bussi oli ollut matkustajatta ja hän koki ajautuneensa elämässään umpikujaan. Matka toi eteen monenlaisia haasteita ja matkalla omaan itseensä tuli eteen myös hänen pahin pelkonsa. Auvo-esityksen ensi-iltaa vietettiin 11.1.2018 Kajaanin kaupunginteatterissa ja teos oli esityksessä kolmena päivänä tammikuun 2018 aikana. (Kajaanin kaupungin teatteri 2018.)

4 SOSIAALINEN KUNTOUTUMINEN

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014, 17§) määrittelee sosiaalisen kuntoutuksen seuraavalla tavalla:

”Sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi.”

Laki määrittelee myös sen mitä sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu. Sen mukaan tulee selvittää ihmisen sosiaalinen toimintakyky sekä kuntoutustarve, kuntoutusneuvonnan ja -ohjauksen tarjoaminen sekä tarpeen vaatiessa kuntoutuspalveluiden yhteensovitus. Lisäksi sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu arkipäivän toimintojen ja elämänhallinnan ohjaus, ryhmätoiminta, tuki sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin sekä muut toimenpiteet, jotka ovat tarpeen sosiaalista kuntoutumista edistäessä. (Sosiaalihuoltolaki, 1301/2014, 17§.)

Kuntoutus kokonaisuutena käsittää neljä eri osa-aluetta: Lääkinnällinen, kasvatuksellinen, ammatillinen sekä sosiaalinen kuntoutus. Kuntouttaessa kokonaisvaltaisesti kaikki edellämainitut neljä osa-aluetta tulee huomioida yhtäaikaaisesti. Lääkinnällinen kuntoutus tähtää psykofyysisen toimintakyvyn kohentamiseen ja ammatillisessa kuntoutumisessa huomioidaan kuntoutujan työllistymismahdollisuuksia sekä työssä jaksamista. Kasvatuksellinen kuntoutuminen puolestaan tähtää kuntoutujan oppimismahdollisuuksien parantamiseen ja kehittymiseen. Sosiaalinen kuntoutumisen pyrkimyksenä on parantaa kuntoutujan sosiaalista ja yhteiskunnallista roolia. Tavoitteena on kohentaa kuntoutujan resursseja selviytyä arkipäiväisistä vuorovaikutustilanteista sekä omassa elinympäristössä odottavista toimintarooleista. Jotta nämä mahdollistuisivat, tulee kuntoutujaa pyrkiä tukemaan taloudellisen turvallisuuden ja sosiaalisten verkostojen ylläpitämisen kautta, osallistumisen mahdollisuuksia lisäten. Sosiaalisen kuntoutuksen pääpainopisteenä on yksilön osallistaminen yhteisöihin ja yhteiskuntaan. (Järvikoski, Härkäpää 2011, 22.)

4.1 Sosiaalisen kuntoutuksen järjestäminen vankiloissa

Vankeuslaki (L767/2005) määrittää vankien sosiaalisen kuntoutumisen tukemiselle selkeät raamit. Lain luku 10 §6 velvoittaa tukemaan vangin sosiaalista kuntoutumista vaalimalla hänen suhteitaan lähiomaisiin ja muihin läheisiinsä sekä järjestämään tukea asumiseen, työntekoon, toimeentuloon, sosiaalietuuksiin ja sosiaalipalveluihin liittyvissä asioissa. Vankeuslaissa viitataan myös soveltuvien osin lakiin Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) sosiaalista kuntoutusta järjestettäessä asiakkaalle.

Vankiloissa tarjottava ohjelmatyö jaetaan kolmeen osaan; yleisohjelmiin, rikosperusteisiin ohjelmiin, sekä ryhmissä oleviin ohjelmiin, jotka ovat osana päihdekuntoutusta. Yleisohjelmia ei ole suunnattu tietylle joukolle, vaan niiden avulla voidaan käydä läpi oman toimintansa seurauksia, kun taas rikosperusteiset ohjelmat keskittyvät tiettyihin rikoksiin syyllistyneisiin, kuten väkivaltarikoksiin. (Tyni

2015, 17.) Vankien kuntoutukseen keskittyvissä kognitiivisuuteen perustuvissa ohjelmissa painotetaan vihanhallintaan, rikollisuuden ehkäisyyn, huumeriippuvuuksista eroon pääsyyn ja muihin rikollisuuteen liittyviin kehittämiskohteisiin sekä tuetaan luonnollista sosiaalista kanssakäymistä. (Balfour 2004.)

Strukturoitujen ohjelmien lisäksi vankilassa järjestetään myös sosiaalista kuntoutusta, joka on ohjelmatyöhön peilaten vähemmän jäsenneltä toimintaa. Se eroaa ylempänä kerrotusta ohjelmatyöstä niin, ettei ensisijainen tarkoitus ole vaikuttaa uusintarikollisuuteen vaan ylläpitää tai kasvattaa vangin sosiaalisia valmiuksia sekä arkielämän taitoja, kuten ruoanlaittoa ja taloussuunnittelua. Esimerkkejä siitä mihin sosiaalisella kuntoutuksella vankilassa pyritään, ovat vankien vapautteen valmisteleminen, ohjautuminen opintoihin tai työhön sekä päihteettömän ja rikoksettoman elämäntavan tukeminen. Tarkoituksena on myös pitää yllä vangin toimintakykyä, kehittää hänen vuorovaikutustaitojaan sekä säilyttää vangin siteet perheeseen esimerkiksi vankiloiden perheleirien avulla. (Tyni 2015, 17-18.)

Vangin vapautuminen tulisi valmistella aina huolella. Huomiota tulisi kiinnittää erityisesti siihen, että ongelmat, joiden kanssa rikosseuraamusalan asiakkaat ovat tekemisissä liittyvät usein asioihin, jotka vaikeuttavat arjesta selviytymistä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi koulutuksen puute, sosiaaliset ongelmat, sekä rikollinen elämäntyyli. Kun vankilassa toteutettu kuntoutus kytkeytyy asioihin, jotka tukevat yhteiskunnassa selviytymistä, saadaan kuntouttamisesta paras tulos vangille. Yhteyksien ylläpito vankilan muurien ulkopuolelle on tärkeä osa kuntoutumista, tämä voi toteutua esimerkiksi ulkopuolisia päihdepalveluja käyttämällä vankilasta käsin jo vankeusaikana. Ihmisen joutuessa vankilaan on selvää, että se lisää usein hänen syrjäytymistään yhteiskunnasta. Etenkin suljetuissa vankiloissa on tekijöitä, jotka haittaavat vangin kuntoutusta, eikä rangaistuksen ja kuntoutuksen yhdistäminen ole helppoa. Vankiloiden resurssit ovat pienet ohjelmatyön tarpeeseen peilaten ja muurien sisällä vangin kuntoutusta voivat haitata jo itsemääräämisoikeuden vähyys tai vankiyhteisön aiheuttamat paineet. (Knuuti 2016.)

On tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että vanki voisi vapautua valvotun koevapauden kautta. Tällöin vangin kanssa vankilassa työskennellyt ihminen voisi jakaa tässä tärkeässä nivelvaiheessa tietonsa seuraavalle ammattilaiselle ja vangin asiat siirtyisivät järjestelmällisesti aina tarvittavien viranomaisverkostojen tietoon. Näin vanki saa tarvitsemaansa tukea koko matkan siirtyessään takaisin siviilielämäänsä. Jos vangin kuntoutus ei jatku enää vapautumisen jälkeen, menee vankilassa hyvin alkanut kuntoutus usein hukkaan. Tärkeää on myös se, että kuntoutuksen jälkeen tulisi löytyä sosiaalinen verkosto, jossa ei olisi päihteisiin ja rikollisuuteen kytkeytyneitä ihmisiä. Tämä on merkityksellistä siksi, että on paljon todennäköisempää pysyä vapaudessa silloin kun on päässyt irti päihteiden käytöstä ja siihen liittyvästä rikollisuudesta. (Knuuti 2016.)

4.2 Sosiaalipedagogiikka ja sosiokulttuurinen innostaminen

Sosiaalisen innostamisen tiedeperusta löytyy sosiaalipedagogiikan puolelta. Innostaminen mielletään ammatilliseksi toiminnaksi joka pohjautuu aina sosiaalipedagogiikkaan. Pedagogiikan ollessa puhtaasti tieteellistä, näiden kahden välillä olevan yhteyden voidaan mieltää olevan myös verraten ohut. Tämä selittyy siten että vaikka innostaminen on ammatillista ja aktiivista toimintaa, kaikki innostamisen lajimuodot eivät omaa suoraa peilaussuhdetta sosiaalipedagogiikan kanssa. (Hämäläinen, Kurki 1997,196.)

Sosiaalipedagogiikka perustuu huomioihin yksilön kasvusta yhteisöjen ja yhteiskunnan jäseneksi. Kasvatus ja siihen olennaisesti liittyvä pedagoginen toiminta tukevat yksilön sosiaalista kasvua kaikilla elämän eri osa-alueilla, ollen myös tärkeässä roolissa sosiaalipedagogiikkaa kokonaisuutena tarkastellessa. Sosiaalipedagogiikan keskeisiksi teemoiksi nousevat omaehtoinen toimintakyky, tasapainoinen yhteiselämä sekä täysipainoinen kansalaisuus. Syrjäytyminen ja yhteiskunnallinen eriarvoisuus näyttäytyvät haasteina sosiaalipedagogiikalle. Kasvatuksellinen toiminta on olennaista sosiaalipedagogiikalle ja myös erityisen kasvatuksellisen tuen tarpeet ilmenevät työkentällä laajasti. Tällaisia voivat olla esimerkiksi päihde- ja mielenterveysongelmiin tai työstä syrjäytymiseen liittyvät haasteet. Sosiaalipedagogiikka tähtää vahvistamaan yksilön yhteiskunnallista osallisuutta, auttaa integroitumaan yhteiskunnan jäseneksi sekä taistelemaan syrjäytymistä vastaan, mutta toiminnalla pyritään myös vahvistamaan emansipaatiota. Sosiaalipedagogiikalle tyypillistä on auttaa yksilöä pois epäsuotuisista olosuhteista, käytännöistä tai rakenteista yhteiskunnallisen kriittisyyden avulla. (Suomen sosiaalipedagoginen seura ry 2019.)

Sosiokulttuurinen innostaminen omaa laajan toimintakentän ja siihen sisältyykin viisi erilaista ohjelmatyyppiä. Sosiokommunitaarinen ohjelma kattaa yksilöiden yhteiseloön liittyvien ongelmien ratkaisukeskeisyyden sekä esimerkiksi epätasa-arvoon liittyviä haasteita. Sosioekonominen ohjelmisto puolestaan pureutuu yhteisöjen suurempiin kehittämishaasteisiin, kuten esimerkiksi kaupallisen ja materiaalsen elämän kohentamiseen. Sosiohumanitaariset ohjelmatyypit keskittyvät rikollisuuden ja syrjäytymisen ehkäisyyn sekä päihdeongelmien käsittelyyn. Koulutuksen sekä kasvatuksen edistämisen ja niiden kautta korkeamman persoonallisen sekä yhteisöön kuulumisen tason saavuttamiseen tähtäävät sosiaalis- kasvatukselliset ohjelmatyypit. Antropologis-kulttuuriset ohjelmistot puolestaan pyrkivät vahvistamaan yksilön kulttuurista identiteettiä tai herättämään sen, mikäli se on olosuhteiden pakosta kokonaan sammunut. (Hämäläinen, Kurki 1997, 199.)

4.3 Teatteri ja sosiokulttuurinen innostaminen

Sosiokulttuurinen innostaminen on syntynyt jo varhain. Käsite on lähtöisin Ranskasta ja se on saanut alkunsa jo toisen maailmansodan jälkeen. Innostaminen ammattina on syntynyt 60-luvulla vapaaehtoistyön pohjalta, jolloin myös Unesco (Yhdistyneiden kansakuntien kasvatus-, tiede-, ja kulttuurijärjestö) on ottanut käsitteen omakseen ja se alkoi levitä Ranskasta Euroopan eri osiin sekä Kanadaan. Vaikka innostamiselle on ollut alusta alkaen useita määritelmiä, on se kuitenkin aina ollut pedagogista tiedostamista, osallistumista ja sosiaalista luovuutta. (Kurki 2000, 11.)

Kirjassaan sosiokulttuurin innostaminen Kurki (2000, 140) kertoo teatterin merkityksen olevan yksilöllinen, mutta sosiaalinen. Hänen mukaansa teatterin avulla saa muun muassa jaettua kiintymistä ja iloa, se auttaa ideoiden tuotossa ja ymmärtämisessä sekä opettaa asettamaan niitä vastakkain. Teatterin avulla voi vaihtaa kokemuksia sekä heijastaa ihmisten jakamaa arkea. Se toimii myös yhtenä sosiaalisen kritiikin muotona, jonka avulla avautuu ideologisen ja kulttuurisen hallinnan sekä tukahduttamisen tapoja yhteisössä.

Teatterin luonnetta sosiokulttuurisessa innostamisessa voidaan kuvata niin, että siinä syntyy sille ominaista kommunikaatiota. Teatterin avulla myös helpotetaan ja luodaan kohtaamisia; ihminen kohtaa itsensä lisäksi myös toisen näyttelijän, yleisön, oman yhteisönsä ja koko maailman. Ajatus siitä, että jokaisella on kyky ilmaisuun, integroi niin luovuutta, osallistumista kuin kasvatuksellisuuttakin. Teatteri on samaan aikaan sekä kriittistä, että vapauttavaa toimintaa ja se yhdistyy ihmisten jokapäiväiseen elämään, jolloin se antaa mahdollisuuden etääntyä arjesta ja tarkastella sitä ulkoapäin. (Kurki 2000, 140-141.)

4.4 Sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa

Vankilateatteri on sosiokulttuuriselle innostamiselle tyypillistä toimintaa. Se ei liity laajaan ja tietoiseen innostamisen viitekehykseen, mutta tähtää samoihin tavoitteisiin. Nämä tavoitteet pyrkivät rikokomaan vankilamaisuutta, korostamaan aktiivisuutta ja oma-aloitteisuutta. (Kurki, Kurki-Suutarinen, Taruvuori 2010, 209.)

Sosiokulttuurisen innostamisen lähtökohtia ovat realismi, todellisuustaju, lainsäädännön huomiointi sekä vangin oma ääni. Innostamista ei voi tapahtua ilman osallistumista ja liikkeelle lähtöä. Tavoitteena sosiokulttuurisessa innostamisessa on saattaa ihmisiä yhteen ja saada heidän tarinaansa kuuluviin. Pedagogisen, kulttuurisen ja sosiaalisen toiminnan lisäämisen keinoin voidaan kohentaa vankiloiden ilmapiiriä. Tällöin puhutaan mikrovallankumouksesta. Mikrovallankumouksella haetaan positiivista vahvistusta vangin ihmissuhteisiin ja omaan minään. Sosiokulttuurinen innostaminen ei ole niinkään yksittäinen tapahtuma tai puuha, vaan pikemminkin innostamisprosessi. Vaikutuksen näkyvät parhaillaan yksittäisen vangin kautta koko vankilayhteisössä ja ympäröivässä yhteiskunnassa juuri mikrovallankumouksen kautta. Oman itsensä ja elämänsä kulun ymmärtäminen on edellytyksenä herätä tulevaisuudessa tekemään toisenlaisia elämän valintoja. (Kurki ym. 2010, 19, 149.)

Sosiokulttuurisen toiminnan järjestäminen vankiloissa ei ole itsestäänselvyys. Haastavaa toiminnan tuomisesta vankilaoloihin tekee kontrollin ja turvallisuuden ensisijaisuus, kulttuurin ja kasvatuksen jäädessä aina toissijaiseen rooliin. Suurin toimintaa haastava tekijä kuitenkin on asenteet, jotka eivät mahdollista kyseisen toiminnan tukemista. Vankiloiden fyysiset rakenteet voivat osaltaan olla myös estäviä tekijöitä innostamisen toiminnalle. Niin ikään henkilökunnan koulutuksen puute ja asiaan vihkäytymättömyys hankaloittavat toiminnan tuomista muurien sisälle. (Kurki ym. 2010, 173.)

Sosiokulttuurisen innostaminen vankilassa tarkoittaa pelkistettynä yksilön kasvun tukemista ja muutoksen aikaansaamista. Menetelmällä vahvistetaan ihmisen kykyä löytää itsestään uusia puolia ja mahdollisuuksia. Uusien asioiden oppiminen ja itsensä kehittäminen vahvistavat sellaisia kykyjä, jotka tukevat jatkossa rikoksettomaan elämään ja ovat hyödyksi tulevaisuudessa. (Arnanz 1988, teoksessa Kurki ym. 2010, 183.)

Innostamisen toteutuminen vankilassa vaatii hyvää organisointia ja toiminnan muotouttamista tilanteisiin ja henkilöille soveltuvaksi. Sitä voidaan toteuttaa yhtenä ohjelmana vaikka työn rinnalla, tai se voi koostua useammasta eri ohjelmasta. Jotta innostaminen voi toteutua vankilaolosuhteissa, se edellyttää muutaman ehdon toteutumista. Innostaminen tulee ymmärtää osaksi vankeinhoitoa ja ohjelmien sekä prosessien tehtävät tulee kuulua koko vankilayhteisölle, ei vain opettajille ja ohjaajille. Lisäksi ympäröivän yhteisön tulee intergroitua jollain tavalla mukaan toimintaan. Innostaminen vankilassa tukee osallisuutta, mukaan lähtemistä, oppimista, treenaamista ja opettaa hiljentymään sekä herkistymään. Innostamisen projektien ja toiminnan tuominen vankilaan on kuitenkin haasteellista ja tarkkaa markkinointisuunnitelmaa vaativaa. Jos toiminta tuodaan vangeille muutokseen pyrkivyyttä korostaen, voi asia saada osakseen muutosvastarintaa. Tällöin vangit voivat kokea ulkopuolelta tulevan toiminnan pakotteena muuttua. Sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa tulee olla tavoitteellista, ei vain ajanviettoa, mutta tärkeää on kiinnittää huomiota toiminnan esittämismalliin. (Kurki ym. 2010, 184-185.)

Arnanz (1988) on kuvannut innostamisen havaintoja ja onnistumisen tuloksia ilmapiirin paranemisella, sosiaalisten suhteiden vahvistumisella sekä kommunikaatiokykyjen lisääntymisellä. Hän mainitsee myös vankien vapaan ajan elävöitymisen, yhteisön suhteiden parantumisen sekä vankien hyvien ominaisuuksien näkyvyyden aitojen kohtaamisten ja vahvempien pedagogisten suhteiden myötä. Työntekijöiden toiminnan parantuminen ja osallistuminen innostamiseen on myös havaittu vahvistuneen. (Kurki ym 2010, 198.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimusmenetelmä

Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on kuvata jotain tapahtumaa, ymmärtää tiettyä toimintaa tai pyrkiä tulkitsemaan jotain ilmiötä. Aineiston koolla ei ole merkitystä tutkimuksen onnistumisen kannalta sillä tarkoituksena ei ole vain aineistosta kertominen, vaan myös sen rakentaminen teoreettisesti kestäväksi. (Eskola, Suoranta 2001, 61.) Menetelmälle tyypillistä on, että otannan ei välttämättä tarvitse olla iso vaan aineisto voi perustua vaikka ainoastaan yksittäiseen haastatteluun. Kuitenkin analysoitavaa aineistoa voi lopulta olla suurikin määrä litteroituna. (Hirsjärvi; Remes & Saja-vaara 1997, 123-124.)

Laadullisen tutkimuksen voidaan katsoa jakaantuvan kahteen työvaiheeseen: havaintoihin sekä tuloksien tulkintaan. Tällöin voidaan puhua myös havaintojen pelkistämisestä sekä arvoituksen ratkaisemisesta, jotka liittyvät aina olennaisesti toisiinsa tutkimusta tehdessä. Aineiston havaintovaiheessa on tärkeää keskittyä teoreettisen viitekehyksen sekä oman kysymysasettelun kannalta oleellisiin havaintoihin. Havaintojen pelkistämisen vaiheessa tarkoituksena on myös supistaa havaintomäärää yhdistämällä ilmi tulleita yhtäläisyyksiä eli samankaltaisia havaintoja. Näin tutkijalle alkaa hahmottua havainnoista yhteisiä piirteitä tai nimittäjiä ja tutkija pääsee luomaan aineistolleen sääntörakennetta. Sääntörakenne pätee koko tutkittavaan aineistoon ja sen tarkoituksena on liittää yhteen tutkimuksessa esiin nousseet erilaiset havainnot. (Alasuutari 2011, 39-40.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen toinen työvaihe on tuloksien tulkinta. Tässä vaiheessa aiemmin luotuihin ja tulkittuihin johtolankoihin liitetään nyt merkityksen tulkinta. Aiemmassa vaiheessa havaitut yhtäläisyydet otetaan tarkasteluun niiden kausaali- eli syy-seuraus suhteiden kautta. Toisessa vaiheessa saatuja havaintoja tutkitaan myös viittaamalla kirjallisuuteen tai muuhun tutkimusaineistoon. Mitä enemmän samaan ratkaisumalliin päätyneitä johtolankoja löydetään, sitä luotettavammaksi tutkimustulokset voidaan todeta. (Alasuutari 2011, 44-48.)

Työ toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, sopien vankilan ja vankien kanssa heille soveltuva aikaväli haastatteluiden tekemiselle. Haastattelimme projektiin osallistuneet 4 miesvankia heidän suostumuksellaan sekä heidän kanssaan aktiivisesti lähityötä tekeviä ohjaajia, vartijoita kuin myös teatteriprojektin ohjaajaa. Tutkimukseen kutsuttaville kerrottiin ennalta haastatteluiden vapaaehtoisuudesta ja keskeyttämismahdollisuudesta missä vaiheessa tahansa. Tutkimuksen luottamuksellisuus ja haastattelumateriaalin käyttötarkoitus selvennettiin myös ennen haastatteluja.

Selvitimme osallistuneiden kokemuksia projektista ennen projektin alkua, projektin aikana ja sen jälkeen. Tutkimusmenetelmäksi valikoitui kvalitatiivinen tutkimus, osin siksi että tutkimuksen otanta oli verrattain pieni, alle 15 haastateltavaa. Otannan koosta huolimatta tutkimuksemme sisälsi litteroi-

tua aineistoa 103 sivua, joka mahdollisti aineiston laajamittaisen ja monipuolisen analysoinnin. Tutkimuksessa haettiin vastauksia kolmeen tutkimuskysymykseen, jotka syntyivät yhteistyössä toimik-
siantajan kanssa:

1. Miten projektiin osallistuneet vangit ja työntekijät kokivat vankilateatterin?
2. Miten projektissa mukana olo tuki vangin sosiaalista kuntoutumista?
3. Millaisia kauaskantoisia vaikutuksia vankilateatterilla voi olla?

5.2 Aineiston keruumenetelmä

Haastattelu on hyvä tapa kerätä laadullista aineistoa, sillä sen tarkoituksena on pyrkiä selvittämään mitä toinen ajattelee. Haastattelua voidaan ajatella keskusteluna, vaikka keskustelu ohjautuukin tutkijan kysymysten ja johdattelun perusteella. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat kaikille haastateltaville samat, mutta he saavat vastata kysymyksiin omin sanoin ilman valmiita vastausvaihtoehtoja. (Eskola ym. 2001, 85-86.) Haastattelutilanteisiin saapuessa ihmisillä on yleensä jo mielessään luotuna käsitys millaisesta vuorovaikutustilanteesta on kyse. Haastattelun edetessä tilanteen tulkintakehys saattaa kuitenkin muuttua, haastattelun luonteesta riippuen. Haastattelumenetelmiin voi liittyä erilaisia tiedonsaannillisia erityispiirteitä. Esimerkiksi teemahaastatteluihin liittyvät tutkimukset osoittavat, että haastateltavat pyrkivät lähes poikkeuksetta pohtimaan kysymyksen kuullessaan mihin sillä pyritään ja millaiset vastaukset olisivat tutkimuksen kannalta oleellista tietoa. Tämä ilmenee erityisesti hyvin stukturoimattomissa haastattelutilanteissa, joissa haastateltavalla on mahdollisuus valita itse mitä hän kertoo ja mitä jättää kertomatta tutkimuksen tietoon. Tällöin kysymyksen yllättävyys ajaa usein haastateltavan tilanteeseen, jossa hän huomaa pohtivansa mihin kysymys pyrkii ja saattaa jopa vaatia haastateltavalta tarkennusta kysymyksen tarkoituksesta. (Alasuutari 2011,148-150.)

Opinnäytetyössä haastattelut toteutettiin puolistrukturoituina haastatteluina jolloin kysymykset olivat kaikille samat, mutta jokainen sai kertoa omin sanoin kokemuksistaan. (LIITE 1) Menetelmä valittiin koska halusimme, että jokaisella on mahdollisuus kuvata kokemaansa itse ilman valmiita vastausvaihtoehtoja. Toisaalta tutkimuskysymykset antoivat raamit sille mitä tutkimuksemme tulisi pyrkiä selvittämään, joten siksi päädyimme haastattelun osittaiseen strukturointiin. Haastattelumenetelmä osoittautui oikeaksi valinnaksi. Haastatteluissa havaitsimme valmiiden kysymysten rytmittävän keskustelua sopivasti, mutta saimme myös tilaa vapaalle keskustelulle. Haastatteluissa yhteneväiseksi piirteeksi nousi esille huomio, että samaa tarkoittava kysymys eri tavoin asetettuna voi tuoda lisäarvoa tutkimukselle uuden vastauksen muodossa. Haastatteluiden ympäristönä toimi vankila. Haastattelutilanteet olivat rauhallisia ja kiireettömiä, jolloin tutkijoilla ja haastateltavilla oli aikaa rauhassa miettiä kysymyksiä ja vastauksia. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina jonka lisäksi myös ryhmämuotoista haastattelua kokeiltiin, mutta se jätettiin koska se koettiin toimimattomaksi. Ryhmähaastatteluiden toimimattomuus näkyi niukkoina vastauksina haastattelutilanteessa sekä aineistoa litteroidessa haasteellisena kirjoittaa auki.

5.3 Aineiston analyysimenetelmä

Laadullisen aineiston analyysi pyrkii selventämään tutkimuksesta saatua aineistoa niin, että siitä saadaan uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Tällöin aineisto tiivistyy, mutta tieto kasvaa ja hajanainen aineisto muuttuu mielekkääksi ja kirkastuu. (Eskola ym. 2001, 137.)

Tutkimuksen analysoinnissa käytettiin induktiivista tutkimusotetta, sillä päädyimme yksittäistä tai usein toistuvista samankaltaisista havainnoista yleisiin merkityksiin aineistoa tarkastellessamme. Aineiston litteroituamme jatkoimme nostamalla analyyseihin merkittäviä teemoja, jotka jaottelimme ja luokittelimme ylempiin kategorioihin. Toimintamalli edellytti aineiston perusteellista tuntemusta. (Hirsjärvi; Remes & Sajavaara 1997, 246.) Kvalitatiivista tutkimusta tukeaksemme teimme koko tutkimusprosessin ajalta induktiiviselle tutkimuksellekin tyypillisesti muistiinpanoja esille tulleista kysymyksistä, oivalluksista, havainnoista sekä tuntemuksista. (Hirsjärvi; Remes & Sajavaara 1997, 247.) Valitsimme induktiivisen tutkimusmetodin aineistomme perusteella; analysointia tehdessämme samankaltaiset havainnot nousivat esiin kuin itsestään, joten valintamme tutkimusotteelle oli luonteva.

Tunnistettavuuden estämiseksi tutkimusaineistolle tulee suorittaa anonymisointi eli tunnisteiden muuttaminen tai poistaminen. Anonymisointi suoritetaan tarpeesta suojata vastaajia niiltä mahdollisilta negatiivisilta seuraamuksilta, joita heidän henkilöitymisensä vastauksiin pahimmillaan voisi aiheuttaa. Tunnistamattomuuden lupaaminen jo tutkimusta aloittaessa auttaa usein vastaajia antamaan rehellisempiä ja avoimempia vastauksia sekä antamaan suostumuksensa ylipäättään tutkimukseen osallistumiselle. (Kuula 2011, 200-201.)

Haastattelumateriaali litteroitiin eli puhtaaksikirjoitettiin sanatarkasti nauhoitteilta omiksi tiedostoikseen, jotka otsikoitiin kirjaimin A-L. Vaikka aineisto oli vain tutkijoiden saatavilla, varmistimme vielä tällä tavalla ettei haastateltavien nimet tule ilmi materiaalista. Litteroituamme haastattelut analysoimme henkilökunnan ja vankien vastaukset omina kokonaisuuksinaan.

Keskeisimpiä menetelmiä aineiston anonymisoimiseksi ovat nimien tai muiden tunnistetietojen poistaminen tai muuttaminen, arkaluontoisten tietojen harkinnanvarainen poistaminen tai muuttaminen sekä taustatietojen kategorisointi. Erisnimien muuttaminen peitenimiksi eli pseudonyymeiksi on yleisesti tutkimuksien suosituin keino suorittaa anonymisointi. Tunnistettavuuden estämisprosessin kannalta anonymisointi on paras suorittaa jo litterointivaiheessa. (Kuula 2011, 214-215.)

5.4 Saturaation käsite

Aineiston kokoamisessa laadulliseen tutkimukseen käytetään saturaation käsitettä. Eskola & Suoranta(1996) ovat kääntäneet termin tarkoittamaan aineiston riittävyttä eli kylläntymistä. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara (1997, 168-169) määrittely perustuu Eskola & Suoranta (1996, 13) teokseen Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tutkittaessa kylläntyminen on tapahtunut kun haastattelut eivät enää tuo tutkittavaan asiaan uutta tietoa, jonka voi havaita vastauksien kertaantumisesta. Tällöin tutkija voi todeta aineiston olevan riittävä eli saturaation voidaan todeta tapahtuneen. On myös

tutkijan oman osaamisen ja harkinnan vastuulla kykeneekö hän löytämään aineistosta riittävästi uusia näkökulmia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 168-169.)

Saturaation ajankohdan määrittäminen eli aineiston kylläntymispisteen määrittely oikea-aikaisesti on myös haaste tutkijalle. Saturaatiota voi toki pitää tutkimusta ohjaavana ajatuksena aineiston määrää rajatessa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tärkeää saada esille aineistonsa merkittävimmät ja usein toistuvat nostot. Aineistosta pyritään olla tekemättä päätelmiä yleistävyyden kautta. (Hirsjärvi; Remes & Sajavaara 1997, 168-169.)

Saturaatio todettiin tapahtuneen aineistoa analysoidessa, toistuvien vastauksien ja aineiston kylläntymisen havaintojen kautta. Saturaation piste saavutettiin tutkimuksessa analysointivaiheessa, mutta tutkimuksen aineistoa sillä ei opinnäytetyössämme ollut tarvetta rajata.

Jaottelimme vastaukset nostamalla haastattelumateriaaleista tärkeitä ilmaisuja ja olennaisia, kysymyksiimme vastauksia antavia lauseita näkyvimiksi. Noista lauseista muodostimme pelkistettyjä ilmauksia, (LIITE 3) jotka sitten jaottelimme samankaltaisuuksien ja toistuvuuden perusteella alaryhmiksi ja viimein omiksi yläluokikseen. Liitteena kuva asbtrahointikaaviosta. (LIITE 4)

6 TUTKIMUSTULOKSET

Vankien ja työntekijöiden haastatteluista saatu aineisto käsiteltiin erillisinä tuloksina; toisena ryhmänä ovat vangit ja toisena työntekijät. Produktioon osallistuneiden vankien vastauksia voi aineiston perusteella luokitella kahtiajakoisesti. Osa koki saaneensa siitä itselleen paljon hyviä asioita myös tulevaisuutta ajatellen. Osa piti kokemusta hyödyllisenä sekä arkea piristävänä asiana, mutta eivät kokeneet saaneensa siitä kauaskantoisia kuntouttavia vaikutuksia.

Vangeilla projektiin mukaan lähtemiseen oli kahdenlaisia syitä. Osallistujat hakivat vaihtelua tylsään arkeen tai halusivat edistää rangaistusajan suunnitelmaa. Kynnys lähteä mukaan projektiin vaihteli matalasta korkeaan. Kaikki olivat kuitenkin yhtä mieltä siitä, että mukaanlähtö oli ehdottomasti kannattanut. Osallistujilla ei ollut aiempaa kokemusta teatterista, mutta yhdellä oli esiintymiskokemusta musiikin alalta. Osallistumisen kannalta oli tärkeää, että paikalle tulivat ulkopuoliset vetäjät sekä se, että esitykset tapahtuivat teatterissa.

Työntekijöiden kokemukset produktioon osallistumisesta olivat pääosin yksimielisiä. Eniten vastauksista esille nousee positiivinen kokemus, onnistumisen tunne ja projektin kannattavuus. Toinen valitseva teema vastauksissa on kokemuksen raskaus, kuormittavuus ja ylityöt. Ammatillisen kehittymisen kannalta työntekijöiden vastauksissa näyttäytyy selkeä kahtiajakoisuus. Osa koki produktion perustyön suorittamisena, mutta toinen puoli vastaajista nosti esiin ammatillisuuden kehittämisen ja uuden oppimisen näkökulman.

Molemmat vastaajaosapuolet kertoivat kehittämis ehdotuksenaan vastaavanlaisia projekteja ajatellen jatkotoimien ja jatkotukeen panostamisen tarpeen. Työntekijävastaajat kokivat, että vankeustuomion jatkuessa vielä teatteriprojektin jälkeen voisi projektista koitunutta hyvää valmentaa käyttöön tukemalla osallistujia. Jatkosijoittelun suunnitelmallisuus ja mahdolliset toiminnot vankilassa auttaisivat ehkäisemään ”takaisin vankilahorrokseen” palaamista.

6.1 Vangit

Ensimmäinen tutkimuskysymys oli miten projektiin osallistuneet vangit ja työntekijät kokivat vankilateatterin. Yksimielinen vastaus vankien joukosta oli, että vankilateatteriprojekti koettiin hyväksi kokemukseksi. Projektin mielekkyys nousi esiin toistuvasti ja esimerkiksi ryhmässä toimiminen sekä luottamus joka ryhmän sisällä syntyi, oli arvostettua.

”Helvetin hieno, niissä treeneissä oli todella hauskaa.”

Vaikka kokemuksen kerrottiin lyhyesti olleen hyvä, nousi aineistosta myös paljon muita projektia kuvaavia asioita. Sitä kuvailtiin erittäin hyödylliseksi kokemukseksi tarkoittaen tällä sitä, että projektiin osallistuminen antoi vangeille itselleen uusia asioita sekä tapoja käsitellä arkea ja elämää. Hyödyllisyys kuvailtiin rangaistusajan suunnitelman etenemisenä sekä itsetuntemuksen ja itsevarmuuden

lisääntymisenä. Aineistosta nousi esiin myös mielen ja kehon yhteys. Projekti antoi konkreettisia harjoitteita, joilla kehoa ja mieltä voi avata. Yksi vastaajista kuvaili projektia myös raskaaksi, vaikkakin samaan aikaan myös palkitsevaksi. Kokemukset luottamuksesta sekä itsensä ylittämisestä mainittiin myös positiivisina asioina.

”Tietynlaista sosiaalista itsevarmuutta. Kyllähän se meni paljon paremmin mitä olis osannu odottaa.”

”Itsevarmuutta tuli lisää ja tällasta niinku sosiaalisia taitoja, pystyy ihmisten kans juttelemaan ja oonha mä nyt aina, ei mul siin sil taval oo ollu ongelmaa mutta kyl mää koen sen niinku positiivisena vaikutuksena.”

Toinen tutkimuskysymys käsitteli sitä, miten projektissa mukana oleminen tuki vangin sosiaalista kuntoutumista. Tähän kysymykseen saadut vastaukset osoittivat yksimielisesti sen, että jokainen osallistuja koki jollain osa-alueella sosiaalisen toimintakykynsä parantuneen. Vastaajat kertoivat vankilateatterin tuoneen heille lisää itsevarmuutta sosiaaliin tilanteisiin sekä kasvattaneen itsetuntemusta. Ryhmäytyminen koettiin onnistuneena, kaikki osallistujat tunsivat olevansa osallisia ja viihtyvänsä ryhmässä.

Aineistosta nousi esiin haastateltavien kokemus siitä, että teatteriprojektiin osallistuminen toi heille lisää sosiaalisia taitoja toimia ihmisten parissa ilman jännittämistä ja ahdistusta. Osa kuvasi myös sitä, kuinka harjoitteiden kautta oppi läsnäoloa eri tilanteissa. Ryhmädynamiikka ja luottamus ryhmän sisällä oli tärkeässä roolissa projektin aikana. Osallistujista kaikki olivat sitä mieltä, että ryhmän sisällä oli hyvä henki ja luottamus ja että hyvän ryhmähengen ylläpitämiseksi nähtiin tietoisesti vaihua. Osallistujat kuvasivat vastauksissaan myös sitä, miten itsetuntemus lisääntyi projektin edetessä sekä kuinka projektin aikana oppi asioita enemmän kuin pitkään aikaan.

”No semmosesta vähä tummansävyydestä semmoseen vähä värikkäämpään. Paljo lämpimämpää, asiat on paljon lämpimämpiä mitä aluksi aatteli että on. Että nii. Eihän sitä tarvii turhaa niinku pelätä tätä maailmaa nii paljo.”

”No kyllä varmaa jossai vaiheessa tuli jotenki semmonen että, tai justii että on niinku ehkä helpompi keskustella ihmisten kanssa ja tälle. Et jos oli ihmisii ympärillä ja tälle ni ei niinku niin ahdistanu, tai ei mua hirveesti muutenkaa ahdistanu, mut kyl neki, kyl se oli niinku helpompi hengittää.”

Projektin aikana usein tehdyt keuharjoitteet nousivat aineistossa hyvin esiin. Osallistujat kertoivat näiden harjoitteiden avulla kehon ja mielen avaamisen helpottuneen, jolloin erilaisiin tilanteisiin oli helpompi mennä ja olla läsnä. Osalle nämä harjoituksissa opitut ja tehdyt asiat ovat jääneet osaksi aamurutiinia myös projektin loppumisen jälkeen.

"Kyllä kaikkein tärkein oppi mitä mä tosta sain jotka aion kyllä viedä loppuun asti mukani on se et kun keho on auki, on helpompi pitää mieli auki, niin siis et se mielen ja kehon suhde ei oo ainoastaan niin päin että jos olet masentunut."

Viimeisessä tutkimuskysymyksessä pyrittiin selvittämään sitä, millaisia kauaskantoisia vaikutuksia vankilateatterilla voi olla. Kysymykseen ei suoraan osattu vastata, mutta vastauksia tarkastellessa voidaan tehdä tulkinta, että osa uskoo hyötyvänsä projektissa saaduista opeista myös myöhemmin siviilielämän koittaessa.

"Kyllä niinku tommone esiintyminen ja tämmöne jutteleminen ja tommone, siit on sit apuu vaikka esim. johonki töihin menemiseen tai mitä nyt ikinä tekeekää ni ei sit jännitä."

"Jotenki tullu semmone.. Ei se tuolla siviilissäkään mitää herkkua oo mitä yleensä hommailee, sillai et siinäkää ei tarvii nähä ketää ku paitsi tuttuja tyyppejä. Nii on sitte tullut semmone niinku en nyt tiä onks se syrjäytymistä vai semmosta, vaa ettei niinku oikein mitään ylimäärästäkää huvita tehdä. Kun kävi ton ni hoksas et ku tekee jotai ja tulee uusia asioita vastaan ni tulee paljo paremmat paremmat fiilikset."

Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että osallistuisivat tai ainakin harkitsisivat mukaan lähtemistä samanlaiseen projektiin uudestaan. Mieleenpainuvimpana asiana osallistujat nostivat esiin esiintymiset teatterin lavalla. Esiintymiset olivat teatteriprojektin loppuhuipennus, vaikkakin osa vastaajista koki ensimmäisen kerran yleisön edessä olleen jopa aika kova shokki suljetun vankilan ympäristön jälkeen. Teatteriprojektin loputtua osallistujat kuvasivat kärsineensä "teatterikrapulasta", josta heille oli jo projektin aikana kerrottu. He kuvasivat teatterikrapulan olevan sellainen tyhjä tunne sen jälkeen, kun on pitkään tehnyt jotain asiaa ja se loppuu.

"Sit tulee semmonen kahen viikon henkinen krapula.. Sen nukkuu pois, makoilin ja ihmettelin.."

"Siitähä oli puhetta että siitä voi tulla teatterikrapula. Sen jälkeen kun ollaan niinku tehty tommosta nii ollaan vähä niinku kiinni siinä, et eletty niinku sitä omaa tarinaa ja sitte sitä ei enää oookaan. Ni siitä voi tulla vähä semmone masentunu olo mutta mutta... En tiä no ehkä vähä tulikin, mutta voiko sitä nyt sit täällä enää jatkaakaan mitää ku ei tääl oikein oo mitää. Uutta ois voinu tietenki laittaa heti."

Lause	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Pääloukka
<p>”Olihan se iso kynnys.. Siis sillä lailla jos aattelee että niinku monta vuotta on yksin tuol sellissä ja ei paljon minkäänäkösia aktiviteetteja niin sanotusti niin... Sit pitäs lähtee yhtäkkiä yleisön eteen.. Niin olihan siinä omat haasteensa mutta kyllä se pikkuhiljaa siinä niinku totuttautuu siihen projektin aikana. Et me käytiin siellä harjottelemassa Kaajanissa ja tälle että nii siinä se tuli ehkä pikkasen tutummaks, mut sitte olihan se kuitenkin et sitte kun se ensimmäinen yleisö tuli sinne... Oli aika kova shokki tavallaan”</p>	Suuri kynnys yksinäisyyden ja passiivisuuden jälkeen	Osallisuuden tukeminen	Osallisuutta edistävät menetelmät

Taulukko 1 - Ote vankien abstrahointikaaviosta

6.2 Työntekijät

Ensimmäinen tutkimuskysymys tiedusteli miten projektiin osallistuneet vangit ja työntekijät kokivat vankilateatterin. Enemmistö kysymysvastauksista kertoi kokemuksen olleen ennen kaikkea mielenkiintoinen ja positiivinen, mutta myös työn haastavuus ja raskaus nousivat esille valtaosan vastaajista kokemana.

”Se oli aika mielenkiintoinen kokemus ja sit myöskin aika työläs.”

”Tosi mielenkiintoinen projekti ja kannatti käydä se.”

Enemmistö vastaajista kuvasi projektia kokonaisuudessaan hyväksi, onnistuneeksi tai hienoksi. Kokemuksen antoisuus ja kokemus projektin sujumisesta hyvin tai parhaalla mahdollisella tavalla nousivat esille aineistosta. Tunne ryhmän aitoudesta sekä yhteen hiileen puhaltamisen kokemukset kertoivat onnistuneesta ryhmätyöstä. Koettu tunne tulla armollisemmaksi muita kohtaan on tärkeä nosto projektin positiivisen vaikutteen piiristä. Projektin koettiin olevan positiivisella tavalla mielenkiintoinen työtehtävä.

”Hieno kokemus kaiken kaikkiaan, raskas mutta upea kokemus.”

”Tärkeä, raskas, opettavainen, palkitseva, käänteentekevä.”

Kokemus osallisuudesta kosketti projektissa näytelleiden lisäksi myös henkilökuntaa. Osallisuuden tunne uudessa projektissa koettiin jännittäväksi. Vastaajilta nousee esiin kokemus myös liiasta luotavuudesta ja sitä kautta koetusta pettymyksen tunteesta. Helpottuneisuus projektin läpiviennin jälkeen kertoo huojentuneisuuden kokemuksesta. Projektin vaikuttavuuden kokemuksen puolesta puhuvat esille tulleet tuntemukset kylmistä väreistä useamman vastaajan kohdalla, tunteiden heräämisestä sekä herkistymisestä.

”Ensimmäinen esitys kun oli läpi niin kyllä oli et hui vitsi jes, kylmät väreet tuli, että vitsi oli mahtava juttu.”

”No aika sinisilmäisestäihän minä siihen lähdin.”

Ammatillisen kehittymisen näkökulmasta asiaa tarkastellessa, aineistosta nousee selkeästi esille kaksijakoinen suhtautuminen projektiin. Toisaalta projekti koettiin perustyn suorittamisena, mutta toinen puoli vastaajista nosti esiin ammatillisuuden kehittämiseen liittyvät kokemukset. Projektiin liittyvät riskitekijät ovat aiheuttaneet keskustelua työyhteisössä. Vastaajat tuovat esille vaativan työtehtävän näkökulman, joka on aiheuttanut ihmettelyä ja kyseenalaistamista, koska se toteutetaan suljetussa vankilassa. Ammatillisen onnistumisen ja ammatillisen kasvamisen kokemukset sekä uuden oppiminen projektin myötä tukevat kokemuksen positiivista kantamaa. Oman työn merkityksellisyyden korostuminen nousi esille useamman vastaajan kertomuksesta. Puolet vastaajista koki myös kehittyneensä työssään projektin aikana.

”Than perustyötä vaan.”

”Mä ite näin tän nimenomaan tämän vaativan saaton näkökulmasta ja kehittymisen näkökulmasta ja voidaan hyödyntää meidän ammattitaitoo lujasti.”

Vastaajat toivat esille useasti työn kuormittavuuden, resurssien vähenemisen muulta työltä, projektin sitouttavuuden sekä kokemukset itsensä likoon laittamisesta projektin aikana. Työn määrän koettiin lisääntyneen. Tuloksista kävi ilmi, että projekti on vaatinut lähes kaikkia vastaajia tekemään yli oman työnkuvan tai vaatinut työhön liittyviä erityisjärjestelyjä. Ylityöt ja lisätyövoiman tarve nousivat myös esille useamman vastaajan kertomuksista. Projektin vaatimien turvatoimien lisääminen ja kohonnut karkaamisriski oli koettu osaltaan myös lisäävän työn määrää.

”Vartijoille tuli paljon ylitöitä.”

”Ei kellään vartijalla ollu siellä niinku kantapäät maassa, me oltiin valmiiksi siellä jo päkijöillään et milloinka joku lähtee.”

Vastaajista osa kertoi suhtautumisensa ja odotuksiensa muuttuneen projektin aikana sekä luottamuksen projektiin lisääntyneen. Tuloksissa nousi selkeästi esiin ennakkoluulot, asenteet sekä odotukset. Nämä ovat liittyneet lähes jokaisen vastaajan mukaan projektin jännittävyyteen, sen sujumisen seuraamiseen, alun negaatioihin tai varautuneisuuteen ja epävarmuuteen.

”Alkupeloista huolimatta sehän meni kuitenkin hyvin.”

Kokemusta on kuvattu vastaajien toimesta tunteita herättäväksi. Negatiivisina kokemuksina projektin tiimoilta esiin nousivat tunne uupumuksesta, koetusta vastustuksesta, sanallisesta piikittelystä, sekä projektiin liittyneestä resurssivajeesta. Pessimistinen suhtautuminen välittyi vastaajien kertomista kokemuksista esille tulleen negatiivisena ajatteluna ja vastahakoisuutena. Projekti on saatujen tuloksien perusteella herättänyt vastaajissa myös epävarmuutta ja osa kertookin varautuneensa luovuttamiseen ja mahdolliseen keskeytykseen heti alusta alkaen. Vastauksista käy ilmi kokemus, että osa on joutunut perustelemaan projektin tarpeellisuutta tai tavoitteita kollegoille. Osa vastaajista kokee, että riittävällä tiedottamisella olisi voitu välttää joidenkin ennakoasenteiden syntyä ja hälventää siihen liittyviä pelkoja.

”Jyrkkiäkin mielipiteitä siitä että tätä pitäis, ei pitäis toteuttaa ollenkaan.”

”Paljon jouduin puhumaan siitä semmosille epäilijöille, että se kyllä kannattaa lopulta, että kyllä ne tulokset sieltä.. Jos ei heti niin myöhemmin sitte elämässä.”

Toinen tutkimuskysymys oli miten projektissa mukana olo tuki vangin sosiaalista kuntoutumista? Henkilökunnalta saatiin vastauksia heidän tekemiensä havaintojen sekä projektille asetettujen tavoitteiden kautta. Vastaajat kertoivat, että tavoitteena oli tarjota uusia kokemuksia, uutta toimintaa sekä uusi keino kuntouttaa. Lisäksi pyrkimyksenä oli syrjäytymisen vähentäminen sekä osallistavan toiminnan ja vuorovaikutustaitojen lisääminen. Vastaajista osa kertoi kokeneensa vuorovaikutuksen lisääntyneen osallistujien kanssa, joka ilmeni esimerkiksi yhteisenä vitsailuna. Aineistosta nousi esiin sosiaalisuuden sekä vuorovaikutuksen lisääntyminen vankien ja työntekijöiden välillä, vaikka haastateltavat eivät vastauksiensa perusteella olleet havainneet muutoksia osallistujissa. Esimerkkinä tästä vastauksista esiin nousseet kokemukset lisääntyneestä keskustelusta, hymyilystä sekä rentoutuneisuudesta. Hyvä yhteishenki nousi esille useamman vastaajan kertomana positiivisena vaikutteena teatteriryhmän keskuudesta havainnoituna.

”Ehkä näki niinku uusia puoliakin niistä ketkä siellä oli, en varsinaisia muutoksia huomannu.”

”He niinku heräs siitä vankilanhorroksesta tavallaan, jos näin voi sanoa.”

Kehotietoisuuden lisääminen ja epäonnistumisen salliminen nousivat esille vankilateatterin tavoitteita ja sosiaalisen kuntoutumisen suhdetta tarkastellessa. Tunteiden käsittelyn edistyminen ja tunteiden

näyttäminen nousivat esille muutaman vastaajan taholta koettuna havaintona. Usea vastaaja toi ilmi huomioineensa osallistujien olleen motivoituneita ja sitoutuneita pitkään projektiin. Vastuullisuus nousi esille monen vastaajan havaintona osallistujien toiminnassa.

”Täytyy ymmärtää et mistä niin kuin lähtökohdista nää vangit tekee sitä.”

*”Jos me voidaan nähdä se teatterin tekeminen yhtenä vaiheena kuntoutusproses-
sissa, me voidaan kenties ymmärtää et siinä on saattanu tapahtua jotain positiivista,
jos se teatteri on mennä hyvin. Jonka jälkeen me voidaan tehdä niinku seuraavia rat-
kaisuja sen pohjalta ja ikään kuin pikkusen jättää taaemmas niin kuin niitä huonoja
jaksoja.”*

Kolmas tutkimuskysymys käsitteli, millaisia kauaskantoisia vaikutuksia vankilateatterilla voi olla. Vastaa-
taajista puolet uskoivat, että projektilla voisi olla kauaskantoisia vaikutteita. Koska kysymyksessä on
subjektiivinen kokemus, ei tähän tutkimuskysymyksen henkilökunnalta voitu luotettavaa vastausta
saada.

*”Positiivinen kokemus, onnistuminen, kiitos, vilpitön ilo, nauru, tämmönen tuo jotakin,
herättää jotakin ihmisessä. Niin et se jos se kehu ja kannustus ja kiitos on saanut
heidän itsetuntoonsa tunteen siitä, että he on jossain onnistunu, ni kyl mä niinku
ajattelen et siitä voi olla niinku tulevaisuuttaki ajatellen joku merkitys.”*

Mahdollisista tulevaisuuden projekteista kysyessä vastaajat kertoivat suhtautuvansa niihin optimisti-
sin ja toiveikkain mielin. He toivat kuitenkin esille huolen riskitekiäjäistä, jotka olivat läsnä projektissa
ja vaivaisivat mieltä myös tulevaisuudessa vastaavanlaisissa hankkeissa. Vastaajat kertoivat projek-
tin opettaneen luottamusta sen edetessä ja tulevaisuuden hankkeissa osan alkupeloista voisikin si-
vuuttaa opitun tiedon turvin.

*”Oltas paljon viisaampia jo lähtökohtaisesti, mitään semmosia tietynlaisia kauhuske-
naarioita ja pelkoja, niit ei tarvis viljellä niin paljon koska me oltas vaan niinku val-
miimpia siihen.”*

Lause	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Pääluokka
<p>"Et onko jotaki muuta keinoo niinku auttaa näitä ihmisiä, tai saamaan niille jotakii jotakii niinku."</p>	<p>Tavoite tarjota uusi keino auttaa</p>	<p>Osallistava toiminta</p>	<p>Sosiaalinen kuntoutuminen</p>
<p>"Sosiaalsiin taitoihin mistä on puhuttu nyt paljon, et kyllä oli se niinkun vastasi tarvetta. Et ei se ketään pelastanut varmastikkaan, mut niinkuin sainoin niin reppuun varmasti jäi jokaiselle jotakin"</p>	<p>Tavoite kohentaa sosiaalisia taitoja</p>	<p>Sosiaaliset taidot</p>	<p>Sosiaalinen kuntoutuminen</p>

Taulukko 2 - Ote työntekijöiden abstrahointikaaviosta

7 LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Eettisesti hyvän ja uskottavan työn tulee noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkijat ovat työssään huolellisia, rehellisiä ja tarkkoja koko tutkimusprosessin ajan. Tiedonhankinnan sekä tutkimus- ja arviointimenetelmien on oltava eettisesti kestäviä. (Tuomi, Sarajärvi 2009, 132.) Hyvään tieteelliseen käytäntöön tutkimusta tehdessä kuuluvat tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeiden mukaisesti suoritettut menettelymallit. Näitä toimintatapoja noudattamalla voidaan varmistaa tutkimuksen uskottavuutta ja luotettavuutta. Toimintamallit edellyttävät tutkijoita noudattamaan tiedeyhteisössä käytössä olevia tapoja toimia, jotka käsittävät rehellisyyden, huolellisuuden sekä tarkkuuden vaalimisen kaikissa tutkimuksen vaiheissa. Tutkimusvaiheilla tässä asiayhteydessä tarkoitetaan itse tutkimustyötä ja tuloksien säilytystä, tallentamista, esittämistä sekä arviointia. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.)

Tiedonhankintaan sekä tutkimus- ja arviointimenetelmiin tutkijoille on omat ohjeistuksensa: Toimet tulee suorittaa eettisesti kestäväällä tavalla ja kriteerien mukaisesti. Tuloksia julkaistaessa työn luonteeseen soveltuva avoimuus lisää luotettavuutta. Tutkimustaan peilattaessa ja tietoa hankkiessa toisten tutkimuksien avulla tulee muiden tutkijoiden työt ja tutkimukset huomioida siten, että he saavat töistään asianmukaista kunnioitusta ja arvostusta. Tutkimuksen kaikissa vaiheissa; suunnitellessa, toteuttaessa sekä raportoidessa tulee noudattaa tieteellisen käytännön mukaisia vaatimuksia työn yksityiskohtaisuudesta sekä tieteelliselle tiedolle annetuista vaatimuksista. Näihin vaatimuksiin lukeutuvat tutkijoiden asema, oikeudet, tekijyysoikeus, velvollisuudet ja vastuukysymykset sekä tutkimusaineiston omistajuuteen ja säilytykseen liittyvät seikat. Edellämainituista asioista on hyvä sopia ja kirjata käytännöt kaikkien tutkijoiden hyväksynnällä jo ennen tutkimuksen aloittamista. Ohjeissa mainitaan, että tutkimukseen osallistuville sekä tutkimuksen julkistamisvaiheessa tulee ilmoittaa mahdolliset rahoittajat ja muut olennaiset sidonnaisryhmät. Koko tutkimuksen ajan tulee noudattaa hyvää henkilöstö-, hallinto sekä talouskäytäntöä. Ja lopuksi; vastuu kaikista edellämainituista hyvistä tieteellisen käytänteiden noudattamisen edellytyksistä kuuluvat koko tiedeyhteisön noudatettavaksi. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.)

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatima ohjeistus Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen (2009, 6-8.) raamittaa tutkimuksen tekemistä antaen sille kolme tärkeää eettistä periaatetta. Tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingon välttäminen sekä yksityisyys ja tietosuoja tulee huomioida tiukasti ihmistieteellistä tutkimusta tehdessä.

Tutkimusta tehdessä tutkittavan itsemääräämisoikeus toteutui heille tutkimuksesta annetun ennakotiedon kautta sekä heidän tietoisuudestaan tutkimuksen vapaaehtoisuutta kohtaan. Tutkittaville oli tärkeä tuoda julki mahdollisuus kieltäytyä tutkimuksesta missä vaiheessa tahansa niin halutessaan. Vahingon välttämiseksi tutkimusta tehdessä puolestaan oli kiinnitettävä huomiota henkisten haittojen välttämiseen. Tämä toteutui tutkimuksessa kiinnittämällä huomiota hyvään vuorovaikutukseen tutkittavien kanssa. Haastattelu olisi voitu keskeyttää, mikäli olisi havaittu kysymyksien aiheuttavan tutkittaville esimerkiksi tunnepurkauksia, kiusaantuneisuutta tai pelokkuutta. Sosiaalisten ja taloudel-

listen haittojen välttämiseksi puolestaan tuli kiinnittää erityistä huomiota tietojen säilytykseen ja käsittelytapaan sekä noudattaa luonnollisesti vaitiolovelvollisuutta. Vahingoittamisen vaaraa tutkittavalle olisi voinut syntyä, mikäli tutkija olisi esittänyt tulokset arvostelevasti, leimaten tutkittavaa tai epäkunnoittavaan sävyyn. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009, 6-8.)

Erilaiset organisaatiot ja instituutiot toimittavat portinvartijoiden virkaa heihin kohdistuviin tutkimuksiin liittyen. On hyvin tyypillistä, että tutkimukseen osallistuvalla organisaatiolla tulee ensin saada tutkimussuunnitelmaan perustuva myönteinen lausunto tutkimuslupan anomiselle. Tavallisesti lupa anotaan organisaation tai instituution ylimmältä johdolta ja anomukseen kirjataan tarkasti tutkimukseen liittyvät asiat. Tutkimuksen tärkeyden perustelu tässä kohtaa on erityisen tärkeää. Tutkimukseen osallistuvalla organisaatiolta tutkimuslupan anomisen jälkeen, tulee luvat anoa vielä erikseen kaikilta tutkimukseen osallistujilta. Myös tälle kuulijakunnalle tutkimuksen tärkeyden perustelu on olennaista ja tämä näkökulma voi jopa poiketa ylemmälle johdolle perustelluista syistä. Tutkija tapaa osallistujat yleensä vasta organisaatiolta tutkimuslupan saatuaan ja tämä voikin vaikuttaa osallistujien näkemukseen tutkimukseen mukaan lähdöstä. Osa voi kokea yhteisöluvan velvollisuudeksi osallistua ja toisaalta osa voi edelleen kokea valintansa vapaaehtoisuuden tutkimukseen mukaanlähdölle tai poisjättäytymiselle. Kuitenkin aina tutkimusta tehdessä osallistujilla on ehdoton vapaaehtoisuus päättää itse omasta osallistumisestaan tai osallistumatta jättämisestään. (Kuula 2011, 144-145.)

Tutkimuksemme kohdistuessa Rikosseuraamuslaitoksen työntekijöihin ja asiakkaisiin, toimi Rikosseuraamuslaitos tutkimuksemme portinvartijan roolissa. Ennen tutkimuksemme aloittamista ja osallistujien henkilökohtaisen osallistumissuostumuksen tiedustelua, meidän tuli anoa kirjallinen tutkimuslupa Rikosseuraamuslaitokselta. Kirjallisessa anomuksessa perustelimme tutkimuksen tärkeyden, annoimme alustavan aikatauluarvion ja kerroimme tutkimuskäytäntömme. Kerroimme miten aiomme tutkimuksen toteuttaa, miten aiomme säilyttää aineistomme sekä kuinka tutkimuksen päätyttyä asianmukaisesti julkaisemme tutkimuksemme toimeksiantajan käyttöön. Tutkimuslupan saatuaamme Rikosseuraamuslaitokselta, sovimme henkilökunnan kanssa osallistujien haastatteluajankohdista. Jokaiselta osallistujalta pyysimme kirjallisen suostumuksen tutkimukseen osallistumiselle aina ennen haastattelujen alkua. (LIITE 2)

Haastatteluja tehdessämme huomioimme tutkimuksemme eettisyyden kunnioittamalla haastateltavien oikeutta kieltäytyä tutkimukseen osallistumisesta ja oikeudesta jättäytyä pois kesken tutkimuksen niin halutessaan. Varjelimme haastateltavien yksityisyyttä siten, ettei heitä voi tunnistaa vastaa- jien joukosta tutkimustuloksien julkistettua. Säilytimme tutkimustuloksia huolellisesti siten, etteivät ulkopuoliset tahot pääse niitä tarkastelemaan sekä tuhosimme haastattelumateriaalit analysoitu- amme ne.

Tutkimuksen luotettavuutta parantaa tutkijan tarkka kuvaus prosessin joka vaiheesta. Tutkimuk- sessa joka on toteutettu haastatteluiden avulla, olisi tärkeää kertoa muun muassa haastattelupaikat, olosuhteet sekä haastatteluihin kulunut aika. Koska luokittelujen tekeminen on tärkeää laadullisen aineiston käsittelyssä, tulisi lukijoille kuvata myös luokittelun perusteet. Tulosten osalta tutkijan olisi

hyvä esittää haastattelusta suoria otteita tai muita todisteita, jolloin lukijan on helpompi ymmärtää, miten tutkija on tuloksiinsa päätenyt. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2009, 232-233.)

Olemme pyrkineet kuvaamaan opinnäytetyömme prosessia mahdollisimman tarkasti, jotta lukijan olisi helpompi sisäistää miksi olemme päätyneet ratkaisuihimme. Analyysivaiheesta olemme luoneet useampia esimerkkejä, joita voi tarkastella opinnäytetyön liitteistä. (LIITE 3; LIITE 4.) Lisäksi olemme lisänneet kaavioista esimerkit myös tuloslukuun, jotta sen tarkastelu olisi helpompaa. Tuloksien avaamisessa olemme käyttäneet apuna myös haastateltavien suoria lainauksia, anonymiteetista kuitenkin huolehtien.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksemme luotettavuuden toteamiseksi suoritimme tuloksien vertailua jo julkaistuihin tutkimuksiin ja artikkelihin aiheesta. Vankilateatteria on tutkittu Suomessa vielä vähän, mutta tärkeimmäksi vertailukohteeksi otimme Laura Menardin tutkimuksen. Tuloksia peilaamalla saamme vahvistusta omille tuloksillemme ja voimme arvioida työmme luotettavuutta kriittisesti. Menardin tutkimus on ensimmäinen laaja vankilateatterin vaikutuksia kartoittava tutkimus. (Menard 2018, 12).

Tutkimuksessaan Menard (2018, 52.) toteaa, että vankilateatteri kokemus oli ollut jokaiselle haastattelulle vangeille jollain tavalla antoisa kokemus. Omat tuloksemme ovat samansuuntaisia; jokainen vastaaja oli kokenut osallistumisen Sukevan vankilateatteriin hyväksi kokemukseksi. Projektia kuvattiin muun muassa sanoilla mahtava, hieno ja mukava.

Omassa työssämme usein esiin noussut projektin kasvattama itseluottamuksen ja itsetuntemuksen kasvu oli Menardin (2018, 54.) tutkimuksessa eniten esiin noussut oheisvaikutus, joka vankilateatteriin osallistumisesta oli tullut. Itseluottamuksen kasvua työssämme kuvattiin esimerkiksi niin, että on helpompi olla eri tilanteissa eikä tarvitse jännittää uusia asioita niin paljon.

Opinnäytetyössämme esille nousivat vankien kertomana harjoituksissa tehdyt erilaiset keholliset ja hengitystekniikoihin liittyvät harjoitteet. Kehollisuuden harjoittaminen ja kehon avaamisen tärkeys nousi esiin opinnäytetyössä vankien kokemana. Osa vangeista kuvasi asiaa niin, että kehoharjoitteiden avulla he ymmärsivät, että kun keho on auki, on myös mieli helpompi pitää auki. Kehoharjoitteiden koettiin myös auttavan jännittämiseen ja siihen, että on helpompi olla läsnä tilanteessa. Kehoharjoitteista löytyy maininta myös artikkelista *Celebrating difference with women in Prison*. (Clark 1994.) Siinä kerrotaan toteutetusta vankilateatterihankkeesta sekä siitä, että oman hengityksen harjoittamiseen ja oman sisäisen keskuksen löytämiseen harjoituksissa kului osallistujilla paljon aikaa. Esille nousi myös tunne, että oman sisimmän löytäminen ei ollut tuntunut harjoitteen tekijöistä turvalliselta ja omien oikeiden tunteiden kohtaaminen koettiin jopa pelottavaksi. Kehollisuudesta puolestaan Clark korostaa kehon työn ja kehossa olemisen merkitystä siten, että kun keho on hierottu ja lämmitelty avoimeksi, se ikäänkuin rullaa esiintymislavalle ja toimii näin paremmin. Esiityksessä mukana olleista naisista osa olivat joutuneet kokemaan seksuaalista hyväksikäyttöä. Esille nousi suuri harppaus tunnetilasta toiseen; aiemmin koettu tunne siitä, että he ovat tottuneet ikäänkuin henkisesti jättämään oman kehonsa ja nyt he joutuivatkin harjoitteissaan tekemään päinvastaisen, menemään syvemmälle omaan minään ja kehoonsa. Vaikea harjoite auttoi kuitenkin poistamaan hiljaisuuden koodin teoilta ja esityksen jälkeen vankilassa monet naiset alkoivat puhua menneisyyden kokemuksistaan ensimmäistä kertaa.

Menardin tutkimuksen mukaan henkilökunnan kokemukset vankilateatterista olivat valtaosin myönteisiä, mutta suurin osa koki työtaakan lisääntyneen. (Menard 2018,78). Yhteneväisiä tuloksia

saimme opinnäytetyössämme; tuloksien mukaan työntekijät olivat kokeneet teatteriprojektin myönteisenä ja positiivisena, mutta myös raskaana kokemuksena. Tuloksista nousi esiin työtaakan lisääntyminen ylitöiden ja yli oman työn tekemisen takia.

Yhteneväinen huomio Menardin tutkimuksen ja oman työmme välillä oli myös sosiaalisuuden ja vuorovaikutuksen lisääntyminen projektin aikana henkilökunnan ja vankien välillä. Molemmat tutkimukset osoittivat, että poistuminen vankila-alueelta muurien ulkopuolelle riitti purkamaan osin valta-asetelmia. (Menard 2018, 72-73.) Tutkimuksessamme tämä ilmeni vankien sosiaalisuuden lisääntymisenä työntekijöitä kohtaan näyttäytyneenä rentoutuneisuutena ja kasvaneena keskusteluna. Menardin tutkimuksessa ilmiötä kuvattiin vankilan ulkopuolelle siirryttäessä raja-aitojen madaltumisena yksittäisten vankien ja työntekijöiden välillä. (Menard 2018, 72-73).

Tutkimuksessamme nousi esiin henkilökunnan kokemukset teatteriprojektin vaikuttavuudesta, jännittäväyydestä sekä oman suhtautumisen muuttumisesta positiivisempaan suuntaan. Näemme yhtäläisyyden Menardin tutkimuksen kanssa hänen tuloksistaan esille nousseen esityksen vaikuttavuuden ja henkilökunnan kokeman positiivisen yllättävyyden kautta. (Menard 2018, 72). Yhtäläisesti tutkimuksessamme haastatellut työntekijät olivat kokeneet esityksen olleen vaikuttava ja kylmiä väreitä tuova hyvä kokemus. Myös vankien sitoutuneisuus projektiin nousi esiin molemmissa tutkimuksissa henkilökunnan esiin tuomana, jopa yllättävyyden tunnetta aiheuttaneena kokemuksena.

Yhtäläisyyksiä tutkimuksemme tuloksiin löysimme myös Dialing with drugs artikkelista. (Blood, McCoy, 1991.) Siinä esiin nostetaan ristiriita, jossa vankilan ankeaan arkeen tuodaan naurua ja tiettyjä muutoksia yksilöille asetettuihin raskaisiin. Komediatyöskentely ja itselle nauramisen taito korostuvat teatterintekemisen kautta ja vaikka aiheet eivät aina olisikaan itsessään hauskoja tai komediallisia, voi teatterityöskentely tuoda kaivattua naurua ja iloa vankilan muurien sisälle. Esiintyminen on vaikuttava kokemus niin esiintyjille kuin yleisöllekin ja näin kiistatta ilmeni myös meidän tutkimuksemme kautta saaduissa vastauksissa. Jokaisella esiintyjällä on oma taustansa ja näistä kokemuksista sekä lähtökohdista jokainen tulee esiintymään. Nämä seikat huomioiden haavoittuvaan tilaan esityksessä asettuminen, yhdessä tekeminen ja nauraminen voi lopulta olla hyvin voimaannuttava kokemus.

Johtopäätöksinä toteamme, että Sukevan vankilassa toteutettu teatteriprojekti on ollut opettavainen ja positiivinen kokemus. Saatujen tuloksien perusteella voidaan myös todeta, että samanlainen kuntouttavan toiminnan muoto saisi tulevaisuudessakin Sukevalla kannatusta, huolimatta siitä, että vankilateatterin teko koettiin myös osittain raskaana. Raskaus nousi esiin lähinnä työntekijävastaajien toimesta työn kuormittavuuden kasvaessa, mutta samalla he kokivat projektista päällimmäisenä jääneen mieleen sen mielekkyys. Tutkimuksen perusteella kehittämiskohteena mainittakoon, että tulevaisuudessa tiedottamiseen olisi hyvä kiinnittää entistä enemmän huomiota.

9 POHDINTA

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tutkia vankien ja työntekijöiden kokemuksia vankilateatterista Sukevan vankilassa. Tutkimuskysymyksiksi muotoutuivat: Miten projektiin osallistuneet vangit ja työntekijät kokivat vankilateatterin? Miten projektissa mukana olo tuki vangin sosiaalista kuntoutumista? Millaisia kauaskantoisia vaikutuksia vankilateatterilla voi olla? Työn tuoma tieto vankien ja työntekijöiden kokemuksista on toimeksiantajalle merkityksellinen, sillä vankilateatteria tehtiin Sukevan vankilassa ensimmäistä kertaa. Tutkimus antaa toimeksiantajalle tietoa siitä, mitkä asiat projektin aikana on koettu toimiviksi ja positiivisiksi asioiksi sekä siitä, miten toimintaa voisi jatkossa kehittää.

Työn yhteiskunnallisen merkityksen yksi näkökulma on tuoda tietoisuuteen vankilateatterin avulla vankiloissa tapahtuvaa kuntouttavaa toimintaa. Julkiset teatteriesitykset Kajaanin kaupunginteatterilla puolestaan voivat toimia vankilaan ja vankeihin liittyvän stigman hälventäjänä, tuoden vankilayhteisön lähemmäs yhteiskuntaa.

Muille vangeille työn merkityksellisyys voi välittyä tutkimuksessa tuotetun kokemustiedon kautta. Kokemuksen tuomien hyötyjen valossa, vastaisuudessa mukaan voidaan saada innostettua uusia rohkeita osallistujia vankilateatteritoiminnan pariin.

Meille työn tekeminen oli merkityksellistä, koska vankila- ja kriminaalityökenttä kiinnostavat molempia tutkijoita. Koimme olevamme etuoikeutettuja päästessämme tutkimaan osallistujien kokemuksia vankilateatterista. Tutkimusta tehdessämme vankien äänen kuuluviin saattaminen nousi erityisen tärkeään rooliin, sillä koemme vankien kuuluvan yhteiskunnassamme hiljaiseen marginaaliryhmään.

Opinnäytetyön prosessia miettiessä, tekisimme toisin muutamia asioita. Haastattelutilanteita olisi ollut hyvä kokemattomina tutkijoina harjoitella etukäteen. HavaitSIMME että asia, josta on kovin kiinnostunut ja jota pitää tärkeänä, kirvoittaa herkästi tutkijan esittämään lisäkysymyksiä. Haastattelutilanteessa olisi hyvä malttaa odottaa ja kuunnella avaako haastateltava asiaa lisää. Toinen huomio haastatteluiden edetessä oli myös se, että kesken haastattelun tulee mahdollisuuksien mukaan harkita tarkasti kaikki ylimääräiset äänet. Tuolin siirtäminen, yskintä sekä muut ylimääräiset äänet voivat nauhoitteella peittää alleen jotain tutkimuksen kannalta oleellista tietoa. Haastattelutekniikkaan tuli varmuutta onneksi nopeasti, jolloin jälkikäteen tehtävä aineiston litterointikin helpottui ylimääräisten äänien vähentyessä.

Kolmanteen tutkimuskysymykseemme; Millaisia kauaskantoisia vaikutuksia vankilateatterilla voi olla, emme saaneet kattavaa vastausta. Vaikutuksien arviointi ennalta on haastavaa ja vankien subjektiivisesta kokemuksesta puhuttaessa tulos on aina yksilöllinen. Työntekijävastaajat kertoivat omissa tuloksissaan havaintojaan mahdollisista vaikutuksista ja arvioivat millaisia muutoksia teatteriprojekti on saanut osallistujissa aikaan. Nämä vastaukset eivät olleet tutkimuskysymykseemme peilaten täysin valideja. Osa vankivastaajista uskoi, että esimerkiksi projektiin osallistumisen myötä kasvanut itsevarmuus auttaa tulevaisuudessa, kuten työnhakutilanteissa.

Tutkimushaasteena koimme osin sen, että haastateltavamme olivat suljetussa vankilassa. Vankilan omat rutiinit ja säännöt määrittävät tapaamisten aikataulua. Lisäksi vankila ympäristönä voi luoda eräänlaista vastakkainasetelmaa. Tietynlainen epävarmuus osallistujien haastatteluun paikalle saamiseksi oli läsnä sillä vankilassa ei ole itsestään selvää, että tavoittelemamme henkilö on sovittuna haastatteluhetkenä saatavilla. Haastava elementti haastatteluille vankilaolosuhteissa oli myös haastatteluiden äänittäminen. Aina haastateltava ja tutkija eivät olosuhteiden pakosta voineet istua vastakkain pöydän ympärillä, vaikka tämä olisi ollut nauhoittamisen kannalta ihanteellinen sijoittelu. Tästä syystä aineiston litterointi tuotti välillä hankaluutta äänen kaikuessa tai kuuluessa verraten hiljaisesti nauhoitteilta.

Tutkimuksen onnistumisen kannalta oleellisen tärkeässä roolissa toimivat Sukevan vankilan teatteri-projektiin osallistuneet vangit ja työntekijät. Heidän suostumuksensa haastatteluihin oman työnsä ja päivärutiiniensa ohella mahdollistivat meille onnistuneen opinnäytetyön. Omien kokemusten kertominen ja niistä keskustelu vaatii aina rohkeutta, heittäytymistä, luottamusta ja itsensä avaamista haastattelutilanteessa. Saimme kuulla hienoja näkemyksiä ja kokemuksia teatteriprojektista sekä lisäksi saimme kunnian nähdä esityksen tallenteelta. Joten lopuksi haluamme esittää kiitoksemme kaikille haastatteluihimme osallistuneille. Lämmin kiitos!

LÄHTEET

ALASUUTARI, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4. Uudistettu painos. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

ARNANZ E. 1988. Cultura y Prisión. Madrid: Editorial Popular. Teoksessa: KURKI Leena, KURKI-SUUTARINEN Matleena, TARUVUORI Karoliina 2010. Muurien sisällä. Sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa. Tampereen Yliopistopaino Oy. Juvenes Print. Tampere University Press.

BALFOUR, M. 2001. (ed.) Theatre and War, 1933-1945: Performance in Extremis. Teoksessa: BALFOUR, M., ZIMBARDO, P., HANEY, G., BANKS, C., KERSHAW, B., THOMPSON, J., GOLSTEIN, A., GLICK, B., CARTHAN, W., BLANCERO, D., CLARK, M., JOHNSTON, C., MCCOY, K., BLOOD, I., BAIM, C., SARO-WIWA, K., IDOKO, E. F. ja HERITAGE, P. Theatre in prison, Theory and Practice. [viitattu 2019-03-03] [Verkkojulkaisu, E-kirja].

BALFOUR, M., ZIMBARDO, P., HANEY, G., BANKS, C., KERSHAW, B., THOMPSON, J., GOLSTEIN, A., GLICK, B., CARTHAN, W., BLANCERO, D., CLARK, M., JOHNSTON, C., MCCOY, K., BLOOD, I., BAIM, C., SARO-WIWA, K., IDOKO, E. F. ja HERITAGE, P. 2004. Theatre in prison, Theory and Practice. [viitattu 2019-03-03] [Verkkojulkaisu, E-kirja].

BALFOUR, M. 2004. Teoksessa: BALFOUR, M., ZIMBARDO, P., HANEY, G., BANKS, C., KERSHAW, B., THOMPSON, J., GOLSTEIN, A., GLICK, B., CARTHAN, W., BLANCERO, D., CLARK, M., JOHNSTON, C., MCCOY, K., BLOOD, I., BAIM, C., SARO-WIWA, K., IDOKO, E. F. ja HERITAGE, P. Theatre in prison, Theory and Practice. [viitattu 2019-03-03] [Verkkojulkaisu, E-kirja].

BERGHAUS, G. (ed.) 1996. Fascism and Theatre. Teoksessa: BALFOUR, M., ZIMBARDO, P., HANEY, G., BANKS, C., KERSHAW, B., THOMPSON, J., GOLSTEIN, A., GLICK, B., CARTHAN, W., BLANCERO, D., CLARK, M., JOHNSTON, C., MCCOY, K., BLOOD, I., BAIM, C., SARO-WIWA, K., IDOKO, E. F. ja HERITAGE, P. Theatre in prison, Theory and Practice. [viitattu 2019-03-03] [Verkkojulkaisu, E-kirja].

BERGHAUS, G. and WOLFF, O. 1989. (eds.) Theatre and Film in Exile. Teoksessa: BALFOUR, M., ZIMBARDO, P., HANEY, G., BANKS, C., KERSHAW, B., THOMPSON, J., GOLSTEIN, A., GLICK, B., CARTHAN, W., BLANCERO, D., CLARK, M., JOHNSTON, C., MCCOY, K., BLOOD, I., BAIM, C., SARO-WIWA, K., IDOKO, E. F. ja HERITAGE, P. Theatre in prison, Theory and Practice. [viitattu 2019-03-03] [Verkkojulkaisu, E-kirja].

BLOOD, I., MCCOY K. 1991. Dealing with Drugs. Teoksessa: BALFOUR, M., ZIMBARDO, P., HANEY, G., BANKS, C., KERSHAW, B., THOMPSON, J., GOLSTEIN, A., GLICK, B., CARTHAN, W., BLANCERO, D., CLARK, M., JOHNSTON, C., MCCOY, K., BLOOD, I., BAIM, C., SARO-WIWA, K., IDOKO, E. F. ja HERITAGE, P. 2004. Theatre in prison, Theory and Practice. [viitattu 2019-03-03] [Verkkojulkaisu, E-kirja].

CLARK, M. 1994. Celebrating difference with women in Prison. Somebody's daughter. Teoksessa: BALFOUR, M., ZIMBARDO, P., HANEY, G., BANKS, C., KERSHAW, B., THOMPSON, J., GOLSTEIN, A., GLICK, B., CARTHAN, W., BLANCERO, D., CLARK, M., JOHNSTON, C., MCCOY, K., BLOOD, I., BAIM,

C., SARO-WIWA, K., IDOKO, E. F. ja HERITAGE, P. 2004. Theatre in prison, Theory and Practice. [viitattu 2019-03-03] [Verkkojulkaisu, E-kirja].

ESKOLA, J., SUORANTA, J., 1996. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Lapin Yliopisto. Kasvatustieteellisiä julkaisuja C. 13.

ESKOLA, J., SUORANTA, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

HIRSJÄRVI, S., REMES, P., SAJAVAARA, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

HIRSJÄRVI, S., REMES, P., SAJAVAARA, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

HÄMÄLÄINEN J., KURKI, L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. 1 painos. Porvoo: WSOY.

JELAVICH P. 1993. Berlin Cabaret. Teoksessa: BALFOUR, M., ZIMBARDO, P., HANEY, G., BANKS, C., KERSHAW, B., THOMPSON, J., GOLSTEIN, A., GLICK, B., CARTHAN, W., BLANCERO, D., CLARK, M., JOHNSTON, C., MCCOY, K., BLOOD, I., BAIM, C., SARO-WIWA, K., IDOKO, E. F. ja HERITAGE, P. Theatre in prison, Theory and Practice. [viitattu 2019-03-03] [Verkkojulkaisu, E-kirja].

JÄRVIKOSKI, A., HÄRKÄPÄÄ, K. 2011. Kuntoutuksen perusteet. Näkökulmia kuntoutukseen ja kuntoutustieteeseen. 5. uudistettu painos. Helsinki: WSOY Pro Oy.

KAJAANIN KAUPUNGIN TEATTERI 2018. Ohjelmisto. AUVO [viitattu 2018-04-06] saatavissa: <http://www.kajaani.fi/fi/auvo>

KNUUTI, U. 2016. Tukiverkostot avainasemassa vangin kuntoutumisessa. [viitattu 2019-03-10] Saatavissa: <https://kuntoutusportti.fi/tukiverkostot-avainasemassa-vangin-kuntoutumisessa/>

KURKI, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Tammerpaino Oy.

KURKI, L., KURKI-SUUTARINEN, M., TARUVUORI, K. 2010. Muurien sisällä. Sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa. Tampereen Yliopistopaino Oy. Juvenes Print. Tampere University Press.

KUULA, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Toinen, uudistettu painos. Osuuskunta Vastapaino. Jyväskylä: Bookwell Oy.

LAKI SOSIAALIHUOLLON ASIAKKAAN ASEMESTA JA OIKEUKSISTA. L812/2000. Finlex. Lainsäädäntö. [viitattu 2019-04-11] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

LEHTONEN, J. 2016. Toisin näkemisen näyttämö. Teoksessa: LEHTONEN, J., KOSKELO, J., LÄNSIMÄKI, S. JA JÄRVI, A., PELTONEN, I., EERIKÄINEN, H., LINDERBORG, H., LEHTONEN, J., SALMENKALLIO, S., HONKAMAA, A., REIMALUOTO, T. (toim.) Vapauden kauhu -kirjoituksia vankilasta vapautuvien teatterista. Kansallisteatterin julkaisusarja 70. Kansallisteatteri: Ntamo.

LINDERBORG, H. 2016. Vankilateatteri rikoksettoman toimijaidentiteetin muodostamisessa. Teoksessa: LEHTONEN, J., KOSKELO, J., LÄNSIMÄKI, S. JA JÄRVI, A., PELTONEN, I., EERIKÄINEN, H., LINDERBORG, H., LEHTONEN, J., SALMENKALLIO, S., HONKAMAA, A., REIMALUOTO, T. (toim.) Vapauden kauhu -kirjoituksia vankilasta vapautuvien teatterista. Kansallisteatterin julkaisusarja 70. Kansallisteatteri: Ntamo.

MENARD, L. 2018. Vankilateatterin vaikutukset ja vaikuttavuus. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja. Suomen Yliopistopaino Oy -Juvenes Print 2018.

MUSEOVIRASTO 2009. [viitattu 2019-04-11] Saata-
vissa:http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=399

RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2018a. Ajankohtaista. Tiedotteet ja uutiset 2018. [viitattu 2019-04-09] Saatavissa:<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteetjauutiset/Tiedotteetjauutiset2018/09/vankilateatterinedistajillemyonnettiinvankeinhoidonansioristit.html>

RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2017a. Tiedotteet ja uutiset 2017. Julkaistu 2017-03-06. Rikosseuraamuslaitoksen solmima sopimus takaa vankiloiden taidetoiminnan.[viitattu 2018-04-05] Saata-
vissa:<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteetjauutiset/Tiedotteetjauutiset2017/03/rikosseuraamuslaitoksensolmimasopimustakaavankiloidentaidetoiminnan.html>

RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2018b. Täytäntöönpano. Vankeusrangaistukseen tuomittujen sijoittelu ja siirtäminen. Julkaistu 2018-02-09. [viitattu 2019-04-05] Saatavilla:<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/vankeusrangaistukseen tuomittujen sijoittelu ja siirtäminen.html>

RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2019. Toimipaikat. Julkaistu 2019-01-02. [viitattu 2019-04-10] Saatavilla:<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayeystiedot.html>

RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2013. Toimipaikat. Vankilat. Julkaistu 2013-09-27. [viitattu 2019-04-10] Saatavilla:<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayeystiedot/vankilat.html>

RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2017b. Arvot ja strategia. Julkaistu 2017-09-14 [viitattu 2018-04-06] Saatavissa:<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/arvot.html>

RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2015. Täytäntöönpano. Toiminnot. Julkaistu 2015-7-16. [viitattu 2019-04-10] Saatavissa: <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot.html>

RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2018d. Sukevan vankila. Julkaistu 2018-10-25. [viitattu 2019-03-09] Saatavissa: <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat/sukevanvankila.html>

RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2018c. Tapaajan opas, Sukevan vankila. [viitattu 2019-04-11] Saatavissa: <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/yhteydetulkopuolelle/tapaamiset/tapaajanopassukevanvankila.html>

SOLZHENITSYN, A. 1975. The Gulag Archipelago. Teoksessa: BALFOUR, M., ZIMBARDO, P., HANEY, G., BANKS, C., KERSHAW, B., THOMPSON, J., GOLSTEIN, A., GLICK, B., CARTHAN, W., BLANCERO, D., CLARK, M., JOHNSTON, C., MCCOY, K., BLOOD, I., BAIM, C., SARO-WIWA, K., IDOKO, E. F. ja HERITAGE, P. 2004. Theatre in prison, Theory and Practice. [viitattu 2019-03-03] [Verkkojulkaisu, E-kirja].

SOSIAALIHUOLTOLAKI. 1301/2014. Finlex. Lainsäädäntö. [viitattu 2019-04-13] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301#Pidp446530416>

SUOMEN SOSIAALIPEDAGOGINEN SEURA RY 2019. Sosiaalipedagogiikka. [viitattu 2019-04-14] Saatavissa: <http://www.sosiaalipedagogiikka.fi/sosiaalipedagogiikka/>

TAITTUU RY 2019b. Ajankohtaista. Lehistötiedote 2019-01-08. [viitattu 2019-04-09] Saatavissa: http://www.taittuu.fi/?page_id=326

TAITTUU RY 2019a. Vankilateatteritoiminta. Miksi? [viitattu 2019-03-09] Saatavissa: http://www.taittuu.fi/?page_id=208

THOMPSON J, 2000. From the Stocks to the stage. Prison Theatre and the Theatre of Prison. Teoksessa: BALFOUR, M., ZIMBARDO, P., HANEY, G., BANKS, C., KERSHAW, B., THOMPSON, J., GOLSTEIN, A., GLICK, B., CARTHAN, W., BLANCERO, D., CLARK, M., JOHNSTON, C., MCCOY, K., BLOOD, I., BAIM, C., SARO-WIWA, K., IDOKO, E. F. ja HERITAGE, P. Theatre in prison, Theory and Practice. [viitattu 2019-03-03] [Verkkojulkaisu, E-kirja].

TUTKIMUSEETTINEN NEUVOTTELUKUNTA 2009. Helsinki. Humanistisen, yhteiskuntatieteellinen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakkoarvioinnin järjestämiseksi. [viitattu 2019-03-10] Saatavissa: <https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/eettisetperiaatteet.pdf>

TUTKIMUSEETTINEN NEUVOTTELUKUNTA 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen Suomessa. [viitattu 2019-04-16] Saatavissa: https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

TUOMI, J., SARAJÄRVI, A., 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki:Kustannusosakeyhtiö Tammi.

TYNI, S. 2015. Vankeinhoidon vaikuttavuus Onko kuntoutukselle tilastollisia perusteita? Joensuu: Itä-Suomen yliopisto, 8. Akateeminen väitöskirja.

VANKEUSLAKI. L767/2005. Finlex.Lainsäädäntö. [viitattu 2019-04-10]. Saatavissa:<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050767#O3>

LIITE 1: HAASTATTELUKYSYMYKSET

Mistä sait tiedon projektista?

Millainen kokemus teatteriprojekti oli?

Koetko saaneesi projektista jotain?

Oliko sinulla aiempaa kokemusta teatteritoiminnasta tai näyttelemisestä?

Innostiko projekti heti mukaansa vai vaatiiko osallistumisen päättäminen harkintaa?

Osallistuisitko vastaavaan projektiin uudelleen jos tarjoutuisi mahdollisuus?

Millaista näytelmää oli tehdä?

Miten suhtautumisesi muuttui projektin aikana itseesi, kanssavankeihin, vankilan henkilökuntaan?

Mikä oli merkittävin oma kokemuksesi projektin aikana?

Mitä muuta haluaisit kertoa?

LIITE 2: SUOSTUMUSLOMAKE HAASTATTELUUN OSALLISTUVALLE

Olemme Savonia Ammattikorkeakoulun opiskelijoita ja teemme opinnäytetyömme Sukevan Vankilan teatteriprojektiin liittyen. Tarkoituksenamme on tutkia millaisia kokemuksia Vankilateatteri toi osallistujilleen ja heidän kanssaan lähityötä tehneille henkilöille.

Aineiston keräämme haastatteleamalla osallistujat yksitellen tai heidän niin halutessaan, pienissä ryhmissä. Nauhoitamme haastattelut, mutta nauhoitteet tulevat ainoastaan meidän tutkimuskäyttöömme. Nauhoitteet tuhoaan tutkimuksen valmistumisen jälkeen.

Haastattelut ovat ehdottoman luottamuksellisia ja suojelemme haastateltavien yksityisyyttä siten, ettei heitä voi tunnistaa ja yksilöidä tutkimustuloksista. Haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja haastateltava voi halutessaan keskeyttää osallistumisensa missä vaiheessa tahansa.

Ystävällisin terveisin

Tiia Pitkanen tiia.pitkanen2@edu.savonia.fi

Jenni Iivanainen jenni.iivanainen@edu.savonia.fi

Annan suostumuksen haastatteluuni opinnäytetyötä varten. Suostun myös siihen, että haastattelu nauhoitetaan tutkijoiden käyttöön.

___ / ___.2018

Allekirjoitus ja nimenselvennys

LIITE 3 – ESIMERKKI VANKIEN ABSTRAHOINTIKAAVIOSTA

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Pääluokka
<ul style="list-style-type: none"> Osallistumisesta koituva hyöty jatkossa Hyödyllinen projekti 	Hyödyllinen kokemus	Sosiaalinen kuntoutuminen
<ul style="list-style-type: none"> Saa pisteitä Toive pääsystä avoimem- paan vankilaan 	Rangaistusajan suunnitelman eteneminen	
<ul style="list-style-type: none"> Vankilateatteri vastapainoa ahdistavalle arjelle vankilassa Vaihtelua omaan arkeen 	Osallistava toiminta	
<ul style="list-style-type: none"> Itsevarmuuden ja sosiaalisten taitojen kasvu ahdistuksen väheneminen helpompi keskustella ihmisten kanssa helpompi hengittää 	Sosiaaliset taidot	
<ul style="list-style-type: none"> Maailmaa ei tarvitse pelätä 	Rohkeus	
<ul style="list-style-type: none"> Itsestään huolehtiminen Avautuminen muille 	Itsetuntemus	
<ul style="list-style-type: none"> Hauska kokemus Mahtava uusi kokemus Kokemus siitä että luotettiin Kehoharjoitteet mukavia 	Positiivinen kokemus	Vankien kokemuksia
<ul style="list-style-type: none"> Uudelleen mukaanlähtö vaatisi harkintaa 	Ristiriitainen kokemus	
<ul style="list-style-type: none"> Itsensä ylittäminen 	Itsevarmuus	
<ul style="list-style-type: none"> Ryhmädynamikan harjoittelu 	Ryhmätoiminta	Ryhmäytyminen
<ul style="list-style-type: none"> Ehdottomasti varma ja luottava olo 	Luottamus ryhmään	
<ul style="list-style-type: none"> Avoimuuden kautta ryhmähengen nousu Ryhmähenki oli hyvä 	Hyvä ryhmähenki	
<ul style="list-style-type: none"> Kaikki samalla aaltopituudella esiintyessä Vaivannäkö ryhmähengen ylläpitämiseksi 	Yhteistyötaidot ryhmässä	

<ul style="list-style-type: none"> Suuri kynnys yksinäisyyden ja passiivisuuden jälkeen Arkeen mielekästä tekemistä Syrjäytymisen väheneminen 	Osallisuuden tukeminen	Osallisuutta edistävät menetelmät
<ul style="list-style-type: none"> Oppinut kehon ja mielen välistä suhdetta Saanut paljon uusia ajatuksia ja oppeja Oppinut valmistautumaan esiintymisiin ja olemaan läsnä 	Itsetuntemus	
<ul style="list-style-type: none"> Monenlaisia tunteita Koko tunteiden kirjo 	Tunnetilat	Tunnetaidot
<ul style="list-style-type: none"> Keskustelua eri tunteita Itseilmaisuun apua 	Tunteiden sanoittaminen	
<ul style="list-style-type: none"> Terapeuttinen vaikutus 	Tunteiden tunnistaminen	
<ul style="list-style-type: none"> Ei nuhteettomuussääntöjä perusvankilan säännöt 	Ei tietoinen säännöistä	Kehittämiskohde
<ul style="list-style-type: none"> Moitteeton käytös 	Säännöt selkeät	

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Pääluokka
<ul style="list-style-type: none"> Vaihtelu arkeen Mahtava, uusi kokemus 	<ul style="list-style-type: none"> Positiivinen kokemus Hyödyllinen kokemus 	<ul style="list-style-type: none"> Vankien kokemukset
<ul style="list-style-type: none"> Oma hyöty Avoimemmat olot 	<ul style="list-style-type: none"> Rangaistusajan suunnitelman eteneminen 	<ul style="list-style-type: none"> Sosiaalinen kuntoutuminen
<ul style="list-style-type: none"> Ryhmädynamiikan harjoittelu 	<ul style="list-style-type: none"> Ryhmätoiminta 	<ul style="list-style-type: none"> Ryhmäytyminen
<ul style="list-style-type: none"> Itsevarmuuden ja sosiaalisten taitojen kasvu 	<ul style="list-style-type: none"> Sosiaaliset taidot Itsevarmuutta tuova kokemus Osallistava toiminta 	<ul style="list-style-type: none"> Sosiaalinen kuntoutuminen

Lause	Pelkistetty ilmaus
”teatterihommaan? ehdottomasti lähtisin..no nyt varsinkin kun tiedän että”	Kokemuksen innoittamana, kyllä.

<p>”joo, no muutenhan se oli ihan hyvä juttu, et en mä ikinä ois voinu kuvitella että täällä vankilassa tapahtuu jotain tällästä. Nuinkaa positii- vista. ja sillai rentoa niinku. Tämä on kuitenkin aika ahistavaa tää arki täällä (naurahdus) Se se oli ihan niinku vastakohta. tosi mukavaa”</p>	<p>Vankilateatteri vaihtelua ahdistavalle arjelle vankilassa</p>
---	--

LIITE 4 - ESIMERKKI HENKILÖKUNNAN ABSTRAHOINTIKAAVIOSTA

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Pääluokka
<ul style="list-style-type: none"> Enemmän toimintaa vangeille Tavoite tarjota vuorovaikutustaitoja kohentavaa toimintaa Tavoite tarjota uusi kokemus 	Osallistava toiminta	Sosiaalinen kuntoutuminen
<ul style="list-style-type: none"> Tavoite kohentaa sosiaalisia taitoja Myönteisen vaikutteen hakeminen Kokenut vuorovaikutuksen lisääntyneen osallistujien kanssa 	Sosiaaliset taidot	
<ul style="list-style-type: none"> Mahdollisuus itseilmaisuukselle Vitsien kerronta 	Sosiaalinen toiminta	
<ul style="list-style-type: none"> Tavoite huomioida toista 	Vuorovaikutustaidot	Ryhmäytyminen
<ul style="list-style-type: none"> Yhteistyötaitojen kehittyminen Yhteen hiileen puhaltaminen Ryhmähenki lisääntynyt 	Ryhmätoiminta	
<ul style="list-style-type: none"> Vaatinut sitoutumista Raskas kokemus 	Työn kuormittavuus	Henkilökunnan kokemukset
<ul style="list-style-type: none"> Edistymisen jännittävyys Ennakkoluuloiset ajatukset 	Odottava kokemus	
<ul style="list-style-type: none"> Suhtautumisen muuttuminen Hyvä kokemus Hieno kokemus Mielenkiintoinen kokemus 	Positiivinen kokemus	
<ul style="list-style-type: none"> Ylityöt Vaatinut tehdä yli oman työn Vaatinut erityisjärjestelyjä 	Työn määrän lisääntyminen	
<ul style="list-style-type: none"> Korkea karkaamisriski Resurssien väheneminen muulta työltä 	Turvallisuushäiriö	

<ul style="list-style-type: none"> • Haastavin työtehtävä • Opettavainen kokemus 	Ammatillinen kehittyminen	
<ul style="list-style-type: none"> • Tavoite kohentaa yhteiskuntakelpoisuutta 	Yhteiskuntakelpoisuus	Yhteiskuntaan integroituminen
<ul style="list-style-type: none"> • Vaatinut sitoutuneisuutta vangeilta pitkään projektiin 	Sitoutuneisuus	
<ul style="list-style-type: none"> • Vastuunottovelvoite vangeille • Havainto vastuullisuudesta 	Vastuullisuus	
<ul style="list-style-type: none"> • Kokenut vaikutusta syrjäytymisen vähenemisestä 	Syrjäytymisen ehkäisy	
<ul style="list-style-type: none"> • Kuullut epäsuoraa tietoa 	Puutteellinen tiedottaminen	Kehittämiskohde
<ul style="list-style-type: none"> • Jatkosijoittelu • Jatkotuki • Tukea vahvempaa vankia • Palautteenantomahdollisuus 	Työn kehittäminen	

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Pääluokka
<ul style="list-style-type: none"> • Vaatinut henkilökunnan sitoutumista 	<ul style="list-style-type: none"> • Työn kuormittavuus 	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilökunnan kokemukset
<ul style="list-style-type: none"> • Uusi kokemus vankilan toiminnalle 	<ul style="list-style-type: none"> • Työn kehittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Kehittämiskohde
<ul style="list-style-type: none"> • Tulostavoitteellisuus tarjottavaan toimintaan liittyen 	<ul style="list-style-type: none"> • Osallistava toiminta 	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteiskuntaan integroituminen
<ul style="list-style-type: none"> • Kokee tiedottamisen olleen riittämätöntä ja ei hallittua, perusteet puuttuneet 	<ul style="list-style-type: none"> • Riittämätön tiedottaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Kehittämiskohde
<ul style="list-style-type: none"> • Mielenkiintoinen työtehtävä 	<ul style="list-style-type: none"> • Positiivinen kokemus 	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilökunnan kokemukset

Lause	Pelkistetty ilmaus
<p>”Se on erilaista toimintaa ja sit se on ryhmässä ja, sitte että se voi antaa sellasia taitoja mitä ei, mitä ei muista toiminnoista pysty vaa yksinkertaisesti saamaan ja se on sitte hyvä näyttö.”</p>	<p>Erilaista toimintaa ryhmässä</p>
<p>”Sehän tähtää siihen että aikanaan olis sitte takas yhteiskuntakelpoisen.”</p>	<p>Tavoite kohentaa yhteiskuntakelpoisuutta</p>